

„Мисълъ“ излиза всѣки мѣ-
сецъ. Годишната ѝ цѣна е 8
лева. По-малки спомошествова-
ния не са приематъ. Объявле-
ния са печататъ по 20 ст. за
всѣки рѣдъ. Пари и всичко са
испраша до Г-нъ П. П. Арнау-
довъ въ Силистра.

М И С Ъ Л Ъ

ЛИТЕРАТУРНО СПИСАНИЕ

Партизански статьи идопис-
ки „Мисълъ“ не приема. Всичко
друго, откато са одобри, са на-
печатва. Неупотрѣбенитѣ рѣжо-
ниси са връщатъ само ако сѣ
придружени съ надлѣжнитѣ по-
шови марки. ВСѢЧКО напечатано
въ „Мисълъ“ принадлежи на
авторитѣ.

ГОДИНА I.

МАРТЪ 1887 СИЛИСТРА.

БРОЙ 8.

ШИШМАНЪ МОКРИЙ

(ДРАМА ВЪ ПѢТЬ ДѢЙСТВИЯ).

ДѢЙСТВИЕ ЧЕТВЪРТО.

(Продължение отъ бр. 6).

СЦЕНА IV.

Друга часть на бойното поле.

Влиза ААРОНЪ съ двама подвойвода.

ААРОНЪ.

Каранъ, Каранъ! Юнакъ момчище!
Кадъ е той, ще ли изпълни
Това, което начертахме?
Че пъкъ забава ли ще бжде—
Кажи му здравие! Азъ мисля
Отъ тукъ ще можемъ да ги видимъ
Когато дойдътъ до потокътъ
И паднатъ въ него.

1 ПОДВОЙВОДА

Ей го, еи го!

Той стигналъ вече на върхътъ, гледай
Какъвъ ги кара като овци,
Но трѣбва нѣкой да отиде
Да ги посръщине, да нешавнатъ
Въ долътъ надоло, а да идхтъ,
На право въвъ потокътъ бѣсень.

ААРОНЪ.

Иди ти самъ съсъ свойтъ — скоро!
Отъ тукъ са вижда—азъ ще гледамъ,
Кога са давятъ, какъ ще смѣсятъ
Съ водата бясна свойтъ кърви,
А съ пияната ѝ — своя мозъкъ.
Да чуя искамъ, какъ ще смѣсятъ
Гласътъ си страшенъ и отчаянъ
Съ рѣвътъ на мѣтното поточе.

(1 Подвойвода излиза).

Да чуя искамъ азъ тѣзъ пѣсенъ
Отъ шумъ, отъ плачъ, отъ рѣвъ и писъкъ,
А че тогава нѣкъ умирамъ,
Ако рече Господъ, че вече

„Мисълъ“

Не съмъ потрѣбенъ въ тозъ свѣтъ
грѣшенъ

(На второй Подвойвода)

Отъ наще много ли ще има
Паднали въ боя?

2 ПОДВОЙВОДА.

Не сж малко.

Нарѣдко здравъ човѣкъ ще видишъ
Въ коя да е дружина.

ААРОНЪ.

Харно.

Това показва, че тѣ храбро
Сж клали, рѣзали и съкли.
За туй пъкъ въ Охрида момитъ,
За туй кланье, съ вѣнци побѣдни,
Главнитѣ имъ ще увѣнчаютъ,
А азъ, щомъ стигнемъ, само съ вино
Ще ги окжия: три дни цѣли
Намислилъ съмъ въвъ пиръ, въселъ
Да мина съ тѣхъ.

2 ПОДВОЙВОДА.

Но не и съ тия,
Конто паднаха въвъ боя
ААРОНЪ.

И съ тѣхъ, кога при тѣхъ отидж.

Влизатъ КАРАНЪ, 1 ПОДВОЙВОДА и дружинитѣ
имъ.

ААРОНЪ.

Защо сте толкозъ мълчеливи?
Защо тржбитѣ ви неспирятъ
Побѣда въсела?

КАРАНЪ.

Защото

Таквазъ побѣда доръ живѣяхъ
Не искахъ азъ да видя нивга.

ААРОНЪ.

Какво е пакъ? Ти днесъ си тѣженъ,
А твоята тѣга ще лѣсно
Распрѣсне всичкитѣ дружини.
Бди по-въселъ....

КАРАНЪ.

Чуй, войводо :

Оржъето си азъ вечъ слагамъ
И пакъ ще идж въвъ кръчмитѣ
Да пия: нѣка ма презиратъ!
Въ кръчмитѣ ние бѣхме чисти
Кат' ангели, а тука — пълни
Съсъ тѣжки грѣхове. Ти знаешъ ли,
Че Райна вече неживѣе?

ААРОНЪ.

Е, та?

КАРАНЪ.

И какъ умрѣ горката!

(Войниците плачатъ).

Въвъ пѣсни, смѣхове, които
Пронизватъ коститѣ; съсъ плѣщи
Оголъни, издрани... Боже!
За туй ли бѣше тя родена?
Косата ѝ съсъ трѣни пълна,
Гърдитѣ дѣвственни открити,
По тѣхъ издранитѣ парцали
Отъ дрѣхата ѝ са развѣватъ;
Краката голи, посинѣли,
По тѣхъ безъ четъ дълбоки рани
Сълзятъ по калната ѝ кожа,
Сълзятъ, а тя горката тича
И вика, пѣе и са смѣе,
Проклина, та небето ясно
Са цѣпи.

ВОЙНИЦИТѢ .

Боже, милостивий! *(Кръстятъ са)*ААРОНЪ *(присѣхващо)*

Добрѣ разскавашъ. По-нататкъ?

(Общо негодование)

КАРАНЪ

Отъ наще викове побѣдни
Подплашена тѣртѣ да бяга
Като сърна и, право доло
Въ потокътъ бѣсенъ са избави.

ААРОНЪ

Избави... Да? избави.. Право,
Но какъ кажи ми, са избави?
Менъ нѣщо тъменъ ми са вижда
Расказътъ ти. Ти казвай ясно,
Какво и какъ.. Защо са случи,
Отъ гдѣ са зе тя тукъ въ гората
И тѣй нататкъ — всичко, всичко.

КАРАНЪ

Ти май невървашъ ма войводо.
До сег' съ какво съмъ та излѣгалъ,
Та толкова да са съмнявашъ

Въвъ думитѣ ми? Тя бѣ луда.
И вижда са въ гората нѣйде
Исплащала е грѣховеѣ
На своитѣ дѣди, ил' своитѣ.
Подплашена отъ силний ѣкотъ
На наще щитове и копѣя,
Отъ най-напрѣдъ съсъ пѣсни, послѣ —
Съсъ страшни клѣтви са затичва
Подирѣ дружината, отъ нази
Подгонена, и безъ да мисли
За страхъ, опасностъ, са качува
На най-високий брѣгъ и вика
До толкозъ силно, щото ние
Я ясно чувахме — горката!
Тя искаше да каже, ужка,
Че тамъ неможемъ ний я стигна,
Че тя джбѣтъ отъ грѣмъ попаленъ
Не е могла да го намѣри
Макаръ и да го е тѣрсила
Нарѣдъ два дена, въвъ рѣцетъ
Съсъ своя тѣнѣкъ, свиленъ поясъ.

ЕДИНЪ ВОИНЪ

По мѣстото са вижда ясно,
Че тя е стѣпала случайно
На сѣпея, прѣста са струва,
И тя съсъ нея ведно доло
Подирѣ дружината.

ААРОНЪ

И, луда.

КАРАНЪ.

Да, луда, луда — тя бѣ луда!...

ААРОНЪ

И тѣй, падна случайно. Тѣй ли?

КАРАНЪ

Да, да, случайно, но тя луда
Случайно не стана...

ААРОНЪ

Каране!

КАРАНЪ

Не, не! човѣкъ не си ти вече!
Ти, ти уби, ти, тѣзъ дѣвойка!

ААРОНЪ

Каране, слушай..

КАРАНЪ

Не, не искамъ

Да слушамъ нищо! Азъ съмъ волень
Отъ тоя часъ и ще да идж
Да плюскамъ вино по кръчмитѣ,
Ако другари ненамеря
Въвъ боя честно, съ враговетѣ
Да са сражавамъ; инѣкъ, знайте,

Че по-е харно да ма мразятъ,
Защото съмъ пьенецъ, скиталецъ,
Отколкото да служа теби,
На твоитѣ прищевки диви.

ААРОНЪ.

Ти знашъ, когато побѣснее,
Какъвъ съмъ азъ — *(Истеля си мечтъ)*.

Мри куче бьсно!

КАРАНЪ.

(Сящо си теми мечтъ. Биятъ са).

Не, не! Азъ още ще живѣя
За да изгладя злото. После
Прави съсъ менъ каквото искашъ.

ААРОНЪ.

(Иска да го рѣгне.)

Провалай са на дънъ земето!

КАРАНЪ.

(Отблъсва му мечтъ).

Не, по добръ са ти проваляй,
Че вечъ и камънитъ викатъ
Отъ твойтъ работи дивашки.

ААРОНЪ.

Мри, мри.... Не, спри, почакай малко.
(Спиратъ)

Юнакъ си ти: туй виждатъ всички,
Но кой е правъ — нѣкъ кажатъ: ази
На всичко ще склоня съ покорность
Предъ общий гласъ на тѣзъ дружини,
Съ които ведно сме са били,
Съ чиято кръвъ п твойта, й мойта
Сж смѣсени — нек' кажатъ право:
Кой правъ отъ насъ е, кой виновенъ.

КАРАНЪ.

Азъ пръвъ ти казвамъ, че ти правъ си,
Но само дай ми воля сладка
Да правя всичко, щото искамъ.

ВСИЧКИ.

Ти правъ си, само воля дай ни.

ААРОНЪ.

На вазъ, разбойниците, воля!
Не, по-добръ да ма убьсятъ,
Отъ колкото на вази воля
Да дамъ. *(Вика)*

Измена, тукъ, дружини!

(На Карана).

Ще видите виѣ сѣга воля.

ВИКОВЕ.

Нещемъ та ний! Ти лошъ човѣкъ си!

КАРАНЪ.

Оставьте го момчета, нѣка
Му дойде умътъ у главата.

Еммануилъ е съ него още,
Но утрѣ нѣма да е съ него.
(Излиза. Подире му излизатъ всички, освенъ Аарона)

ААРОНЪ.

Нимъ азъ самъ останахъ вече
Въ гората дива? О треперя
Отъ ядъ и злоба, кат' помисля,
Че сег' и най нищожний воинъ
Въвъ плѣнъ да ма закара може
О, прѣклетъ свѣтъ! До сега силенъ,
Въвъ страхъ неволя да докарвашъ
Дружини цѣли отъ космати
И храбри войни, а сега?...
Сега пощожень рабъ, неволникъ
На случката!... О, свѣтъ нищожень!
До малко мисляхъ, че достигамъ
Вечъ облацитъ черни, грозни;
А сег' не ми са вѣрва даже,
Че азъ съмъ азъ, че азъ живѣя....
Не, азъ несъмъ таквози нищо,
Каквото другитѣ, азъ даже
Съмнявамъ са да съмъ зърненце
Отъ пьсъкъ.. Но, врагъ; 'ми какво съмъ?
(Излиза умисленъ).

СЦЕНА V.

Планински склонъ, далечъ отъ Сръдецъ. По времена са
свѣтка и гърми.

*Тръби и глъчки. Влиза СТАРИЙ ВОЖДЪ при-
друженъ отъ нѣколко войводи.*

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

И днешний день хвъркна, минъ момчета!
Кажете станътъ нѣка расположатъ
По тѣзи мѣстность; вѣтроветъ тука
Не духатъ толкозъ силно, нѣкъ' починатъ,
Че утрѣ видещемъ, какво ще правимъ.
Послѣденъ боѣ ще бжде утрѣ — знай;
Съсъ тѣзи сила, която ни дойде,
Или съ побѣда славна ще са върнемъ,
Или пѣкъ коститъ си ще оставимъ
Въ полето бойно да ги глождятъ псета,
И дъждоветъ силни да ги миятъ,
И отъ земята алчна, ненаситна
Прахътъ имъ ситенъ даже да затриятъ.
Но, дятца, бързайте, недейте чака,
Че скоро дъждъ ще ливне... Охъ туй време,
Съсипа ми тѣлото вечъ изгнило.
Таквизъ бодежи, вѣрвайте, момчета,
Не бѣхъ осѣщалъ никога въ живота,
Когото азъ прекарахъ сѣ въвъ мжки.
Не стига тия мжки страшни, грозни,
Но черни чувства натискатъ сърдце ми;
Ще стане нѣщо, знай азъ отъ сега,

Неплаче ми са мени тъй напусто,
 Не ми настрѣхвватъ навсуге космитъ
 Кога са вгледамъ въ тѣ мотата страшна.
 Кога са велушамъ въ тишината глуха
 Азъ сѣкамъ нѣкой гласъ зловѣщъ ми шепне,
 Такива зли нѣща, каквито съ дума
 Ёзикътъ е нищоженъ да искаже;
 Но будното сърдце осѣща всичко...
 Но нищо, нищо, момчета, идете
 Бждете при войниците ми храбри,
 При моитъ чада, при тѣзъ момчета,
 Конто повече жалѣя сега
 Отъ всѣкога; но туй защо—незная...
 Но, нѣма нищо, идете си вие,
 Че утрѣ пакъ ще си потропнемъ славно
 Въ полето бойно, хѣрото войнишко.
 За то ще помнятъ горитъ, полето,
 Кога стрѣлитъ лѣжки сж лѣтѣли
 Кат' черни облаци и сж пишѣли;
 Ще помнятъ тѣ фучението страшно
 На мечоветѣ тѣжки, смъртоносни.
 Идете си и вѣсели бждете;
 Войниците недейте ми смѣтѣва
 Съ челата си наведени тѣжовно.

1 ВОЙВОДА

И слънцето не тъй ли съживява
 'Грѣвитъ, клюмнали отъ дѣждъ неспиренъ?
 Войводо! Утрѣ ний ще побѣдиме!
 Съ такъвъ войвода всичко може, всичко!
 Шишманъ е грозенъ, страшенъ, той е буря,
 Но ний ще бждемъ утрѣ триста бури!

Влиза ЕДИНЪ ВОЙНИКЪ

ВОЙНИКА.

Съсъ стража силна, на конъ, сега дойде
 Отъ царя пратеникъ до тебъ, войводо.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Така ли? Всички да отидемъ, момци.

ВОЙВОДИТЪ.

Всички, всички. (*Излизатъ*).

*Влизатъ десетина ВОЙНИЦИ. Всѣкой отъ
 тяхъ мѣкне по шатѣръ, или друга принадлежностъ
 на шатра.*

1 ВОЙНИКЪ

Вий чухте ли, че въ станътъ на Шиш-
 мана

Е нѣмало ни грѣмъ, ни дѣждъ, ни нищо?

2 ВОЙНИКЪ.

Какво приказвашъ! Туй да ли е право?

3 ВОЙНИКЪ.

Отдохме като петровски пилци!

То вечъ са вижда, че Богъ му помага.

4 ВОЙНИКЪ

Ще ни изчукатъ като гладни вѣшки,
 Пакъ туй за туй!

5 ВОЙНИКЪ.

Ще си го патимъ ние.

6 ВОЙНИКЪ.

Вий чухте ли? Царъ Петръ щѣлъ да
 дойде.

7 ВОЙНИКЪ.

Мантията си ли да ни покаже?

8 ВОЙНИКЪ

Ще дойде той когато азъ си видя
 Ушитъ.

9 ВОЙНИКЪ.

И косми когато израснатъ
 На мойта дланъ безплодна, гладка.

(*Грѣмъ*).

ВСИЧКИ.

Охъ, Боже, Боже! Милостивий Боже!
 (*Кръстятъ са и излизатъ*).

Влизатъ СТАРИЙ ВОЖДЪ и СУРСОВУЛЪ.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Сега, велможно славний, тука можешъ
 Да ми раскажешъ всичко туй, което
 Отъ мене иска царя—азъ та слушамъ.

СУРСОВУЛЪ.

Слѣзналъ отъ столѣтъ си високъ и
 слѣтълъ,

Въвъ всичкото си величие царско,
 Отъ тебъ царя не иска, а проси.
 Войниците му мили да жалѣешъ
 И въ боятъ лютъ, свирепъ да ветжи-
 вашъ само

Кога причината е твърдъ важна.
 И друго: той е чулъ, че много наши
 Дружини сж избѣгали съ Шишмана.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Ти съ менъ са смѣшъ май велможно
 славний!

Избѣгали сж, да, но тѣ сж мъртви;
 А пъкъ сж мъртви тѣ за туй, защото
 Избѣгаха, за да накаратъ врага
 Да бѣга силно отъ тѣхнитъ конѣя.

СУРСОВУЛЪ. (*Удря са по челото.*)

Охъ, друго щѣхъ да кажа ази клѣтий;
 Но пуста старость! языкътъ са плѣзна
 И каза туй, което азъ не мисляхъ!..

(*Въ себѣ си*)

Непочначъ азъ рѣчта тъй, както трѣбва.
 (*Грѣми*).

Проклѣтъ гърмежъ! Какво е загърмѣло
Такова днесъ — туй цѣло е нещастье
За нашитѣ войски, които утрѣ,
Навѣрно трѣбва на бой да излѣзатъ.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Нещастьето е и за двата стана.

СУРСОВУЛЪ

Така;

Но по-добъръ би било да го нѣма.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Вредата, или ползата е обща.

А Бога никой неможе да сѣди.

СУРСОВУЛЪ.

Ти право казвашъ, но азъ друго мисля:
Съсѣ хитростъ мисля да прекъснемъ боя
И пакъ побѣдата да бѣде наша.

СТАРИЙ ВОЖДЪ. *(Замисля се).*

Добрѣ... но, кой знай... какъ ще стане...

СУРСОВУЛЪ.

Лѣсно.

Ти само трѣбва да пратишъ при него
Да го излѣжатъ, че ужъ ти вѣчъ искашъ
Съсѣ неговата, войската на цара
Да слѣнешъ; и да го повикашъ тука
Въвѣ нашия станъ, че ние послѣ знаемъ
Какво да правимъ, то е вече лѣсно.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

И сътне, сътне?

СУРСОВУЛЪ

Колко страшно гледашъ!

Очитѣ старчески и въ тъмотата

Като юношески очи свѣтнаха.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Шишманъ сега е тукъ да кажемъ.

Сътне?

СУРСОВУЛЪ.

Една съкира ще извърши всичко,

Коего съ хилъди таквизъ съкири

Сега едвамъ ще можемъ почна.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

То-естъ?

СУРСОВУЛЪ.

Шишмана Мокрий трѣбва да убиемъ!

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Въвѣ боя сутрѣ и ще го пребиемъ;

За туй ще са помѣчимъ даже ние.

СУРСОВУЛЪ.

Но ази казвамъ тука, въ станътъ,
скрито.

Защото инѣкъ, вмѣсто бъркотия,

Ожесточенье ще вселимъ въ войската.

СТАРИЙ ВОЖЕЪ.

Ще каже гостѣтъ да убия?

СУРСОВУЛЪ.

Престѣженикътъ.

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

И всичкитѣ му престѣжениѣ тѣжки
Да понесѣ съсѣ всичката си старость,
Която и безъ туй ма вѣчъ направи
На трупъ изгнилъ, едва що неокапалъ?

СУРСОВУЛЪ.

Но туй не грѣхъ е...

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Не, туй грѣхъ е страшенъ!

Въвѣ боя Шишманъ живѣ нече остане,
Или пѣкъ азъ назадъ нече са върна.
Туй стига ли на цара? Нѣкъ' неиска
Освентъ тѣлото — и душата грѣшна.

СУРСОВУЛЪ.

Но туй безъ друго трѣбва да са свърши.

СТАРИЙ ВОЖДЪ

А ази никого нече го свърша.

СУРСОВУЛЪ.

Ти трѣбва да го свършинѣтъ, щото инѣкъ
Като предателъ грозенъ, безобразенъ
Въ тъмницата дор' живѣ си ще да гниешъ.

(Покава му царската грамота)

Познавашъ ли ти тозъ печатъ държавенъ!

(Обръща се и вика).

Стражари царски? Тукъ, при мене
всички!

(Навлизватъ въоръженитѣ царски стражари)

Ти виждашъ сега царскитѣ стражари,
Нече ли свършинѣтъ туй, що азъ ти
казвамъ?

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Таквизъ стражари, когато слугувахъ
На Симеона, нѣмаше. А сѣга
Незнаяхъ ази тоя рѣдъ, защото
И самъ ти знаешъ, кадѣ ма завари
Когато дойде съ почестъ да ма канишъ,
Да станѣ вождъ на царскитѣ дружини.
Кажѣ: небѣхъ ли въ тихата си кѣща,
Всрѣдъ синове, и дѣщери, и внуци —
Далечъ отъ работитѣ ви държавни?
Кой знаеше, че имало стражари,
Кои да крадѣтъ за смѣтката на цара
Честѣта на стари вождове, изгнили
На служба царска! Туй го азъ некаяхъ.
Но нѣкъ' ма взематъ, нѣка ма затриятъ;
Но мойта честъ и въ гроба ще е съ мене.

СУРСОВУЛЪ.

Вържете го и—въвѣ Преславъ, направо

Въ тъмницата. Изъ пжти—нито дума.
(*Стражаритъ вързватъ Ст. Вожда.*)

СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Ами войската? Тя цѣла е моя:
Какво ще правишъ съ нея Сурсовуле?
СУРСОВУЛЪ

Ще я предвождамъ по-добрь отъ тебъ.
СТАРИЙ ВОЖДЪ.

Тѣждко ти и горко!
СУРСОВУЛЪ.

Вървете!

(*Стражаритъ откарватъ Ст. Вожда.*)
Влиза ЕДНА ТЪЛПА ВОИНИЦИ.

1 ВОЙНИКЪ

Началникътъ кадъ ли е останалъ?
За боя време вече отдавна мина.
2 ВОЙНИКЪ.

Ще чакатъ вижда са да ни нападнатъ!
3 ВОЙНИКЪ.

Пратили, казватъ, пратеникъ да кажи
Че царя миръ да сключи иска.
4 ВОЙНИКЪ.

Праздна!

Съ бунтовникъ миръ ще сключва —
пуста!

Влиза ЕДНА ПЪЛНА КОННИЦИ
1 КОННИКЪ

Началникътъ невидѣхте ли нѣйде?
ВОЙНИЦИТЪ.

Не сме; защо?
2 КОННИКЪ.

Защото билъ заколенъ.

Влиза ЕДНА ТЪЛПА СЪКИРОНОЦИ.
СЪКИРОНОСЕЦЪ

Началникътъ ни билъ заколенъ—чуйте!
ВИКОВЕ.

Въвъ огънь станътъ—огънь и съкира!
2 СЪКИРОНОСЕЦЪ.

Докътъ убиеца намеримъ — огънь!
ВСИЧКИ.

Огънь, огънь! Мечъ и огънь!
3 КОННИКЪ.

Хей, дайте праханъ, огънь накладете,
Защо ни й станътъ началникъ 'га нѣма?
ВСИЧКИ.

Въвъ огънь станътъ, въ огънь станътъ
въ огънь!

(*Излизатъ и викатъ „огънь, огънь!“ Сирната са осветлява отъ пожарътъ*)

(Слѣдва).

СЛОВО О ПЪЛКУ ИГОРЕВЪ

ПЪСЕНЪ Ё

Ез заранѣ до вечера,
Ез вечера до свѣта
Летатъ стрѣлки каленыя,
Гримлютъ сабли о шелома,
Трепатъ копѣ харалѣжныя,

Ез полѣ незиданѣ
Среди земли Половецкыя.

Чърна земля подъ копыты
Костми была посѣлана,
Я кровю полѣжна:

Тѣгоу въздоша по Руской земли.

Что ми шѣмить,

Что ми звенить

Далечъ рано предъ зорамъ?

Игорь пѣлки зворочаетъ:

Жаль бо емѣ мила врата Всеволода.

Бишася день,

Бишася дръгый —

Третьаго дни къ полѣдню
Подоша стѣзи Игоревы.

Тѣ са врата разлѣчиста
На врезѣ выстрой Каалы.

Тѣ кроваваго вина не доста;

Тѣ пиръ докончаша

Храбрѣи Русичи:

Сваты попонша,

Я сами полегоша

За змлю Рускю.

Ничить трава жалоцманъ,

Я древо стѣгоу

Къ земли преклонилось.

ПЪСЕНЪ Ж

Уже бо, братѣ,

Не весела година възстала,

Уже пѣстыни слѣз прикрыла.

Возстала обида

Еъ силахъ Даждь-Пожа вѣзка;

Кстѣпилъ дѣвою

На змлю Троаню,

Взплескала лебедиными крылы

На синемъ морѣ с Донѣ плѣснчи:

Увѣди жирна времена

Усобица Кнѣземъ на поганымъ погыбе;
 Рекоста бо братъ братъ:
 Ге мое, а то меже;
 И начаша Кнѣзи про малое —
 Ге великое мѣлвити,
 Я сами на себѣ крамолѣ ковати;
 Я поганѣи съ всѣхъ странъ
 Прихождахъ съ повѣдами
 На землю Рѣскѣю.
 О, далече зайде соколъ,
 Птиць вѣл къ морю!
 Я Игоревъ хравраго плѣкъ не крѣсити.
 За нимъ кликъ Карна и Жла,
 Поскочи по Рѣскѣй земли,
 Смагъ мычючи въ пламени розѣ.
 Жены Рѣскѣи възплакашася, аркѣчи:
 Уже намъ своихъ милыхъ ладъ
 Ни мыслію смѣслити,
 Ни дѣмою сдѣмати,
 На очими сзгладати,
 Я злата и сребра ни мало того потрепати.
 Я възтона бо, братіе, Кіевъ тогою.
 Я Черниговъ напастѣми:
 Тоска разліася по Рѣскѣй земли.
 Печаль жирна тече средѣ земли Рѣскѣй,
 Я Кнѣзи сами на себѣ крамолѣ ковахъ;
 Я поганѣи сами повѣдами нарищѣше
 На Рѣскѣю землю,
 Смажхъ дань по вѣлкѣ отъ двора.
 Тѣи во два хравраа Святъславѣнча,
 Игорь и Ксенолодъ
 Уже ажъ зѣсди,
 Которѣю то баше
 Успилъ отецъ ихъ
 Святъславъ грозный
 Великій Кіевскѣй.
 Грозю башетъ,
 Притрепеталъ своими сильными плѣкы
 И харалѣжными мечи!
 Настѣпи на землю Половецкѣю,
 Притопта хѣзми и мрѣгы,
 Бзмѣти рѣкы и озера,
 Исѣвши потоки и волота,
 Я поганого Ковѣка изъ лѣкъ моря
 Отъ желѣзныхъ великихъ
 Плѣковъ половецкихъ,

Ако вихоръ, выторже:

И падѣса Ковѣкъ въ градѣ Кіевѣ,
 Бѣз гридницѣ Святъславѣи.
 Тѣи нѣмци и Бенеѣдици,
 Тѣи Греци и Морѣва
 Поютъ славу Святъславѣю,
 Каютъ Кнѣзѣ Игорѣ,
 Иже погрози жиръ
 Бо днѣ Камлы
 Рѣкы половецкѣи,
 Рѣскаго злата настѣпаша.
 Тѣи Игорь Кнѣзь
 Бѣгѣдѣ изъ сѣдла злата,
 Я въ сѣдло Кошѣево.
 Унѣша бо градомъ забралы,
 Я кеселѣ пониче.

(Слѣдва).

ЛИТЕРАТУРАТА И ТЕАТРА ВЪ АНГЛИЯ; до Шекспира

(Продължение отъ брой 7-й).

Неще е излишно да са кажатъ нѣколко думи за езика и версификацията на английската драма. Старитѣ мистерии бѣха написани по-вечето съ ритмовани куплети, състоящи отъ късички стихове; послѣ зѣха да употребяватъ стихове десетъ и пѣтнайсето-стѣжни, или тѣи нареченитѣ александрийски стихове. Ученитѣ автори на трагедията „Феррексъ и Поррексъ“, чини ни са, първи употребиха десѣтосложный ямбъ безъ ритми, който отпослѣ стана обичный стихъ на английската драма. Но навикътъ да са пишѣтъ стихове въ ритми неможеше да са унищожатъ тѣи скоро; даже Шекспиръ въ първоначалнитѣ си произведения още твърдѣ са придържаше о ритмитѣ, за онищожаванието на които най-сѣтне твърдѣ много эпическо бѣдното и сухо съдържание на „историитѣ“. Но ведно съ това стилътъ на италианскитѣ „concetti“, който държеше върхъ въ палатското и болѣрско стихотворство, са распространи и върхъ прозата. Тоя стилъ е сборище отъ натегнати остроти и сравнения, истѣнчени, метафарически, неожиданны променявания, които само току са въртѣха около едни противоположности на мислитѣ и образитѣ, заимствувани отъ всѣкаде. Тоя стилъ, ведно съ италианския нѣколко време служѣи като най-моденъ тонъ въ разговора; Даже прошенията до кралицата и властитѣ са пишѣха въ тоя стилъ. Джонъ Лилъ, който дълго време живѣа въ дво-

ра на Елисавета и който кадъ 1579 година написа няколко комедии и пасторали, дѣйствующитѣ лица на които бѣха сѣ митологически богове и богини, — минаваше за най голѣмъ искусникъ по тоя стилъ. Неговия романъ „Euphues, anatomy of wit“, който се появи въ 1580 година, въ който всичкитѣ свойства на тоя стилъ, бѣха дѣведени до крайностъ, имѣ такъвъ успѣхъ, щото царицинитѣ госпожи са мѣчаха да говорятъ не инѣкъ, освенъ по стилътъ на модния романъ; който пѣкъ неупотрѣбляваше тоя стилъ са считаше за необразованъ човѣкъ. Отъ тѣзи страна Джонъ Лилъ имаше повече влияние на езика и стила на Шекспира отколкото всичкитѣ му други предшественници. Туѣ влияние са забѣлязва особено въ комедиитѣ му и въ вшутливитѣ сцени: тѣхнитѣ остроумни неожиданности, разговори, комически доказателства, непрестаннитѣ сравнения, замисловатитѣ отговори всичко това тогава бѣше моденъ стилъ, идеала на който бѣха съчиненията на Джопа Лилъ. Но Шекспиръ, ако и да употребяваше тоя стилъ, той значително обюзда неговитѣ крайности и ако по нѣкога са водѣше напълно по него, то е бивало или за да му са присмѣе, или за по-пълно характеризирване на нѣкои лица, както на примѣръ въ сценитѣ на Фалстафа съ Хенриха, тогасъ когато Лилъ употребяваше своя стилъ въ всичкитѣ, безъ разлика, случаи. Ржководимъ отъ тънкия са тактъ, Шекспиръ измени господствовавший тогава безритменъ, натѣгнато правилний, педантически строгий и отривистъ ямбъ, въ който всѣки стихъ са завършваше съ особна смисълъ. Стиховетъ въ „Титъ Андроникъ“ сж още отъ тоя родъ. Но Шекспиръ скоро остави тозъ тѣсенъ кръжъ и неговия стихъ свободно потѣче подиръ драматическото развитие на рѣчта: зе да запира, да уѣтва и по нѣкога даже съвсемъ да прекъсва течението на ямба, като си позволяваше волности, показани отъ вътрѣшната потребность на чувството.

Забѣлѣжително е, че всичкитѣ съвременни на Шекспира даровити поети умрѣха въ твърдѣ младитѣ си години и въ самото начало на драматическата си дѣятелностъ. Но, тѣ и дълго да бѣха живѣли, Шекспиръ пакъ би останалъ единственъ въ родътъ си. Коллъръ мислѣше, че Марло е

можалъ да му бѣде опасный съперникъ. Туѣ нѣщо може са каза по-право не за Марло — истинна забѣлѣжителенъ, но грубъ и твърдъ напрѣгнатъ талантъ, а за Грина, ако само принадлежатъ нему поправенитѣ отъ Шекспира двѣ послѣдни части на „Хенриха VI“. Като са позамисли човѣкъ върху всичко това, което е било преди и при Шекспира по туѣ искусство, неволно дохожда до убѣждението, че всички тия предшественници и съвременници сж биле само пжтни указателни стѣлбове къмъ нѣкоя цѣль, която и тѣ сами незначатъ; та пжтътъ тукъ е едвамъ проходимъ отъ бодливитѣ трѣнаци и буренаци на романтическата дивота. Само Шекспиръ достигна толкозъ неизвестната цѣль, като остави далечъ задъ себѣ си всичкитѣ си съвременници и като съедини въ себѣ си въ едно хармоническо цѣло всичкитѣ имѣ отдѣлни и едностранни достоинства. Отъ своитѣ съвременници той е можелъ да научи само едно, а именно — кое трѣбва да избѣгва. И той, каквото са вижда, твърдъ скоро разбра туѣ нѣщо. защото още съ първитѣ си пиеси показва самостоятелността на таланта си, тѣй-щото и най-свършеннитѣ произведения на неговитѣ съвременници неможтъ издържа сравнение съ неговитѣ най-първоначални опити. Впрочемъ, ако иманѣ кой, който да са усѣмни въ това, дали наистина е таково голѣмо растоаянието, което отдѣля Шекспира отъ неговитѣ предшественници и съвременници, и наистинна ли неговата художественна хубостъ не е била никакъ подготвена отъ предшествовашиятѣ нему поети, за унищожаванieto на таково съмнение доста е да са покаже на неговитѣ преемници. Ни най-малко не е чудно, че съвременниците на Шекспира трѣбваше да останжтъ задъ него въ такъвъ пжтъ, който още трѣбваше да са поправи и уравнива, както относѣ Лессинъ въ Германия поправи и уравни тоя пжтъ за Гѣте; по-е за учудвание туѣ обстоятелство, че преемниците на Шекспира — нѣкакъвъ си Бенъ-Джонсонъ, който мислѣше себѣ си за несравнено по-голѣмъ гласникъ, или Драйтонъ, които предъ себѣ си вечъ имаха най-великитѣ шекспировски създания — при всичкитѣ покровителства и награди, непроизведоха нищо, въ което да можеше са види макаръ и най-малкия отблѣскъ на Шекспи-

ровското искусство. Това обстоятелство най-добър показва, колко високо е стоял тоя човѣкъ надъ всичкитѣ си предшественници и приемници. Освѣтъ това: за последвалото подиръ него поколение всичката проницателностъ на неговата гледна точка на свѣта, дълбокомисленното творчество и неговото тънко нравствено чувство бѣха станали рѣшително мъртви букви. Публиката престана вече да обича идеалнитѣ трагедии, а искаше само едни интригантски комедии. Но отъ всичко това не слѣдва че появяването на Шекспира е нѣкакво си чудо: горѣщото участие, което взимаше тогава народа въ сценическитѣ представления, не-обикновено одушевления животъ въ палата, разнообразната дѣятелностъ на голѣмия градъ, кадѣто са стичаха най-славнитѣ тогава по море и на война, мжжѣе, господарството още въ първия си, юношески цвѣтъ на възрастята, най-сѣтне църковното и политическо възвишение на Англия, ученигѣ открития и успѣха на искусствата — всичко това съдѣйствува да възбуди художника, способенъ да съчувствува на туй движение. Тѣмъ тѣй и великия съвременникъ на Шекспира, Беконъ, небыше изключително явление въ историята на европейското образование, макаръ че въ онуй време въ Англия и той стоеше осамотенъ тѣй, както и Шекспиръ. Нетрѣбва да са забравя и туй, че всичкитѣ материяли за драматическото искусство бѣха вече преработени и подготвени. Колкото са отнася до висшето разбиране на искусството, Шекспиръ можеше да са възползува отъ древнитѣ и съвременни, господствовавши тогава въ Англия, образци. Но най-непосрѣдственното и силно влияние на неговото драматическо творчество имѣ драматическото искусство на актьоритѣ, което въ онова време стоѣше твърдъ високо. Положително може са каза, че отъ нѣкой си Ричардъ Берберджъ Шекспиръ е можалъ да научи много по-вече, отколкото отъ десетина Марловци — и тукъ, навърно, са заключава онѣзи опора, която още въ юношескитѣ му произведения подкрѣпи неговитѣ млади и още поколебими сили. Туй обстоятелство ни принуждава да кажимъ нѣколко думи за положението на театра и актьоритѣ въ време на Шекспира.

(Слѣдва).

Сблъскването на кометата Биела съ земята.

(Лекция на професора Глазенапа).

(Продължение и край).

Падающитѣ звѣзди на 15-ий ноемврий както въ 1872 г., тѣй и въ 1885 г. принадлежатъ дѣйствително на потока, който са образува отъ кометата Биела. Туй може да са утвърждава на основание слѣдующето: тѣхния радиантъ лежи въ съзвѣздието на Андромеда — въ оная точка, отъ гдѣто би налѣтяла кометата Биела на земята, ако тя (кометата) са не разложеше на отдѣлни частици; всичкитѣ падающи звѣзди тая вечеръ са движеха по сѣщото направление, по което са би движела и кометата Биела.

Числото на звѣздитѣ бѣше твърдъ голѣмо: единъ наблюдателъ е наброилъ 70 звѣзди въ една минута, а въ течение на цѣлата вечеръ на земята паднаха по-вече отъ триста милиона звѣзди; като са вземе всѣка здѣзда въ около 5 и половина драма, пзлиза, че тая вечеръ на земята падна до единъ милионъ и триста хилѣди оки космическо вещество. Вещното туй вещество, като твърдо, при срѣщанieto си съ земната атмосфера са обърна въ прахъ, който, като твърдъ дребенъ, постъпенно са спусна на земята. Ако предположимъ, че туй вещество покри цѣлата земя съ еднакво дебелъ слой и допусимъ, че прахътъ, въ който са превърнаха звѣздитѣ, има срѣдната твърдостъ на горнитѣ породи, може да са изчисли дебелината на тоя слой; тя са оказва твърдъ малка: само една двумиллиардна частъ на милиметра! Като знаемъ колко звѣзди паднаха тая вечеръ на земята, може са изчисли и разстоянието, което сѣ имали въ кушницата звѣздитѣ една отъ друга: това разстояние не е по-вече отъ една и половина верстъ.

Най-скорошната срѣща на земята съ Биела ще бжде подиръ двѣ обикаляния, т. е. въ 1898 г.; послѣ, подиръ една година, въ 1899 година пакъ въ ноемврий мѣсець (1 ноемврий), ще са появятъ леонидитѣ въ най-обиленъ дѣждъ. По тоя начинъ края на настоящето столѣтие ще са ознаменува съ двѣ прекрасни астрономически явления.

Дѣждътъ отъ падающи звѣзди — това е едно отъ най-величественнитѣ явления на природата. Огненнитѣ падающи звѣзди, като

влитатъ въ земната атмосфера, плуватъ безшумно по земното небе, като обайватъ погледитѣ на хората. Непосрѣдствено тѣ не ни достигатъ: нашата атмосфера е най-надежната отъ всичкитѣ металически брони — тя ще ни защити отъ тѣхнитѣ удари. И азъ съмъ увѣренъ милостиви госпожи и господа, че вий неще са откажете отъ желанието по-често да са срѣщате съ кометата, по-често да бждете свидѣтели на обилния дъждъ отъ звѣзди. Съгласете са, че тѣзи срѣща не е страшна, а — само величествена.

Сиалистра.

(Преводъ).

ОТКЪСЛЕКЪ

История на отпаданието на нидерландцитѣ отъ Испанското владичество.

Отъ Шиллера

Превелъ Ив. Д-въ.

Ввеждане.

(Продължение отъ брой 7-й).

Но колкото са повече изчерпваха силитѣ на Испания, толкозъ отъ день-на-день, по-вече и по-вече са закрѣпаваше республиката. Страшното разстройство, което новата религия, тиранството на сѣдилището по религиозни работи, грабежитѣ на солдатитѣ и опустошенията на непрестанната, дълговременна война произвеждаха въ Брабантъ, Фладрия и Генегу — провинции, които бѣха театра и арсенала на тѣзи война — това разстройство естествено правеше отъ година да година по-трудно съдържанieto и обновяванieto на войската. Католицитѣ-нидерландци изгубиха вече милиони свои граждани, а опустошенитѣ нивы неможаха вече да прехранватъ своитѣ орачи. Самата Испания неможеше вече да доставя много хора за въ войската. Тия страни, застигнати отъ бързодошлото благосѣстояние, което ги научи на празенъ животъ, са лишиха отъ твърдъ осѣтна частъ на своето население и неможеха да не почувствуватъ дълго време преселяванieto въ Новий Свѣтъ и Нидерландия. Малцина отъ тия хора можаха да видятъ пакъ своето отечество, но и тия малцина, които го оставиха въ юношес-

китѣ си години, са върнаха въ него вече окапали старци. Колкото по-вече са умаляваше цѣната на паритѣ, толкозъ по-вече са уголѣмняваше цѣната на солдатина; разпространението на разкошеството и изнѣженността увеличаваха цѣнността на противоположнитѣ добродѣтели. Въ съвсемъ други условия са намираха възстаналитѣ провинции. Всичкитѣ хилѣди хора, изгонени отъ жетокостта на кралския намѣстникъ отъ южна Нидерландия, отъ хухенотскитѣ войски — отъ Франция и отъ религиозната нетърпимостъ — отъ другитѣ страни на Европа, принадлежаха на тия възстанали. Въ тѣхна полза работѣше фанатизма както на гонителитѣ, тѣй и на гонимитѣ. Прѣсното одушевление, извикано отъ новото учение, жаждата за отмѣщавание, гладътъ и безнадеждната сиромашия привличаха подъ тѣхнитѣ знамѣна искатели на приключения отъ всичкитѣ кѣтчета на Европа. Всичко, което взе страната на новото учение, всичко, което вече е пострадало отъ деспотизма, или има основание да са бои отъ него въ бждѣще, гледаше на сѣдбата на тѣзи республика като на своята собствена. Всѣко притѣснение, причинено отъ тирана, даваше на жертвата право да са нарича холландски гражданинъ. Всички са стрѣмяха на тѣлни въ тая страна, гдѣто свободата високо подигаше благодатното си знаме, гдѣто гонената религия можеше смело да са надява че ще са уважава и че ще бжде безопасна, и отъ гдѣто можаха да си отмѣстятъ на притѣснителитѣ. Ако ний и сега виждаме приливътъ въ Холландия на всикитѣ народи, които при встѣпванието си още на тая земя си повръщатъ всичкитѣ чловѣчески права — то какво трѣбваше да бжде въ онуй време, когато цѣлата останала частъ на Европа стѣнеше подъ суровия нравственъ хумотъ, и Амстердамъ бѣше почти единственното отворено мѣсто за всевъзможнитѣ възглѣдове и убѣждения? Стотини семейства съ всичкитѣ си богатства търсѣха спасението си въ тѣзи земя, еднакво защитявани отъ могществата на океана и единодушието на жителитѣ си. Республиканската армия си бѣше въ пълния съставъ и за нейното съставяние нѣмаше нужда да са оттрѣгватъ хората отъ плугътъ. Посрѣдъ ѣкотѣтъ на оржията цѣвтяха и търговията, и промишлеността, и спокойния гражда-

нинъ отнапредъ са наслаждаваше отъ плодетъ на свободата, която отпослъ добиха само съ чуждеземна кръвъ. Именно въ онова време, когато холандската република са биеше за своето съществуване, тя вече си бѣше бутнала предѣлитъ на владѣнията отъ тѣкъ океана и въ тишината въздигна своитъ остиидийски престоли.

Но и туй е малко. Испания водѣ тая война съ помощта на мъртвото, безплодно злато, което никога са неврѣщаше въ испанскитъ го ржце, а само покачване въ Европа цѣната на житейскитъ потребности. А пъкъ на републиката ковчежничество то бѣха трудолюбието и търговията. Тѣмъ токозъ, колкото са истощаваха вспомагателнитъ сръдства на правителството (испанското), републиката събираше своята жетва. Това бѣше благодарна жетва, която са събираше късно, но за туй съ твърдъ богати проценти; а пъкъ дървото, отъ което късаше плодове за себъ си Филиппъ, най-сѣтне са превърна на отсвченъ пѣнь и навѣки престана да зеленѣе и цвѣти.

Злата сѣдба на Филиппа са распореди тѣй, щото богатствата, които той пилѣеше за унищожението на възстанниците, само помогна за обогатяването на тия послѣднитъ. Безконечното разливане на испанското злато наводни съ богатство и раскопъ цѣла Европа; но предметитъ на увеличенитъ си нужди Европа доставяше по-големата частъ отъ Нидерландия, която въ онуй време държеше въ ржцетъ си търговията на цѣлп свѣтъ и която по своя воля налагаше цѣнитъ на всичкитъ стоки. Даже въ време на тѣзи войни Филиппъ неможѣ да запрети на подданицитъ си да иматъ търговски сношения съ холандската република; та той нито можеше да желае прекратяването на такива то сношения, той самъ заплащаше на мятежниците то, което тѣ изхарчваха за своята защита, защото тѣзи именно войни, която са предполагаше да ги истрѣби, уголѣмяваше харчението на тѣхнитъ стоки. Грамаднитъ разноски на Филиппа за флотата и войската влизаха, по-големата частъ, въ хазната на републиката, която са намираще въ сношении съ фламандскитъ и брабандски търговски точки. Всичко, което Филиппъ обрѣщаше противъ мятежниците, дѣйствуваше, косвено, въ тѣхна полза. Всичкитъ несмѣтни

суми, погълнати отъ четрийсетогодишната война са лѣяха въ бѣчивитъ на Данаидитъ и отиваха са невиждаха въ бездѣнната дълбочина.

Слабия вървежъ на тѣзи войни причинѣ на испанския кралъ толкова щета, колкото полза на възстаналитъ провинции. Неговата армия бѣше съставена по-големата частъ отъ остатѣцитъ на ония побѣдоносни войски, които бѣха притежатели на лаври още при Карла V. Възрастта и дълговременната служба имъ даваха право на почивка; мнозина отъ тѣхъ, обогатени отъ войната, нетърпеливо чакаха да са върнатъ въ отечеството си и замѣнятъ съ спокойствие и удобства безпокойния войнички животъ. Тѣхното предишно рвение, войнственното одушевление и дисциплината отслабаша токозъ, колкото тѣ съзнаваха, че сѣ вече удовлетворени съ всичкитъ изисквания на честиъта и дългѣтъ, наченваха най-сѣтне да поженватъ плодѣтъ на толкова си походи. Кѣмъ това са присѣдинява още и туй, че войниците, научени да спечелватъ сражението съ бързината ѣ нападанието, ги умори тѣзи войни, която трѣбваше да са води не толкова съ хора, колкото съ стихии; която по-вече упражняваше хората въ търпеливостъ, отколкото да удовлетворява на жаждата имъ за слава; въ която по-вечето трѣбваше да са борятъ съ лишения и пренятствия, отколкото съ опасности. Нито личното мъжество на тия хора, нито дълговременната имъ опитностъ въ военното дѣло неможѣха да имъ помогнатъ съ полза въ тая страна, която, по своитъ мѣстни особености, често е давала даже и на най-страхливитъ туземци преимущество надъ тия храбреци. Най-сѣтне вредата, която можеше имъ причини въ чужда земя едно поражение бѣше по-чувствителна отъ ползата, която имъ би докарала много такива поражения надъ врагѣтъ, който си е въ своята кѣща. Въ съвсемъ друго условие са намираща мятежниците. Въ такава дълговременна война, когато нѣма нито едно рѣшително сбиѣвание, послабия врагъ трѣбваше най-сѣтне да са получи отъ по-силния, малкитъ поражавания трѣбваше да го приучатъ кѣмъ опасността, малкитъ побѣди да укрѣпятъ въ него самоувѣренността. Въ началото на войната републиканската армия едва са одър-

зостяваше да излѣзе срѣщу испанската; продължителността на военнитѣ дѣйствия я изучиха и испекоха. Колкото на кралскитѣ войски омръзна да са сражаватъ, толкова подобрението на военната дисциплина и опитностъ въ республиканската усилиха въ нея самоувърнеността. Най-сѣтне, подиръ половинъ столѣтие, учителъ и ученикъ са изстжиха единъ срѣщу други вече като борци съ еднакви сили.

Послѣ трѣбва да са заблѣжи, че въ всичко време на тѣзи война республиканцитѣ дѣйствуваха по-единодушно и по-последователно отъ краля. Тѣ преди да са липнатъ отъ първия си върховелъ глава, управлението на Нидерландия мина не по-малко, не по-вече отъ презъ пѣтъ различни рѣще. Нерешителността на херцогинята Пармска са съобщи на мадритския кабинетъ и въ кратко време проникна въ всичкитѣ правителствени дѣйствия. Неупрекклонната жестокостъ на херцога Алба, кротостта на неговия преемникъ, Реквезинца, хитростта и коварството на Донъ-Жуана Австрийский и енергическия, самодържавенъ характеръ на Херцога Пармский неведнѣжъ измѣняваха направлението на тѣзи война, тогасъ когато планътъ на възстанието винѣги си оставаха неизмененъ, въ една-единствена глава, която живо го запази въ себѣ си до край. Голѣма вреда причиняваше обстоятелството, че принципа, по-често, са прилагаше на дѣло не въ онѣзи минуа, когато той би трѣбвало да са осъществи. Въ началото на възстанието, когато тѣжненето очевидно бѣше на страната на краля, когато бързото, рѣшително дѣйствие можеше да задуши смута още въ заражданието му, — тогава браздитѣ на управлението са държаха слабо въ рѣцетъ на една жена. Когато смута премина въ сѣщинско възстание, силитѣ на възтаналитѣ партии и на краля бѣха въ по-голѣмо равновѣсие, и само съ помощта на хитра политика можеше да са избѣгне близката война, тогава регентството са повѣри на такъвъ чловѣкъ, комуто недостигаше само едно — тѣзи политическа хитростъ. Отъ такъвъ буденъ стражъ, какъвто бѣше Вилхелмъ Мѣчеливий, неможеше избѣга нѣ една отъ изгодитѣ, които му са предоставяха отъ погрѣшната политика на неговия противникъ, и въ тишината, прилежно, стѣпка-по-стѣпка во-

дѣше той къмъ цѣльта своето велико предприятие.

Но защо Филиппъ II недойде самъ въ Нидерландия? Защо предпочете той истощаванieto на неестественитѣ срѣдства предъ употреблението на единственното, което безсѣмнени би успѣло? За да сломи надмънната сила на болѣрството, като най-естественно срѣдство са представляваше личното присѣствие на господаря. Предъ лицето на величеството трѣбваше да подгъни уапска всѣко частно величие, всѣки другъ авторитетъ. Намѣсто да позволява на истината да достига до престола прѣзъ множеството нечисти канали, въ мжтенъ видъ намѣсто съ бавността си въ борбата да дава време на простия рискъ да съзрѣе до тамъ, щото да са обърне въ дѣло на разума — намѣсто това, Филиппъ трѣбваше да са яви самъ, и тукъ неговия собственъ проникателенъ погледъ щѣше да отличи истината отъ лъжата; не неговата хуманностъ, а студената политика би спасила живота на милионъ граждани. Колкото по-близо би са намирали источникитѣ на едиктитѣ, толкова по-положителни би-биде тия послѣднитѣ; колко по-близо би стоялъ знакътъ за стрѣление, токозъ по-безсилно и по-боязливо би отскачали отъ него стрѣлитѣ на възстанието. Злото, скроено прстивъ отсѣтствуюция врачъ, е много по-неиспълнимо когато стоишъ лице-съ-лице съ тоя врагъ. Въ първитѣ си времена възстанието като че трѣпереше само отъ името на Филиппа, и то дълго време са кри подъ булото на желанието: да са защити господаря отъ самоволнитѣ притязания на неговия намѣстникъ. Появяването на Филиппа въ Брюсселъ заведнѣжъ би прекъснало тая комедия. На възтаналата партия би останало или дѣйствително да изпълни мнимото си жалание, или да хвърли отъ лицето си маската и да са покаже въ сѣщинския си видъ, пѣщо, което и би я унищожило на часа. И какво олегчение би било за нидерландцитѣ, ако неговото присѣствие ги избавѣше поне отъ онѣи бѣди, които са струполяваха на главитѣ имъ помимо неговото знание и противъ неговото желание! Колко много щѣше да спечели той самъ, ако неговото присѣствие би послужило поне токозъ, щото той лично да наблюдава разпосванието на безчисленнитѣ сумми, които

противозаконно са събпраха за военни потребности и преминаваха въ грабителскитъ ржце на неговитъ сановници! Това, което неговия намѣстникъ трѣбаше да добива на сила, съ неестествената помощъ на заплашването, той самъ би го немерилъ вече готово въ всичкитъ сърдца. Това, което тѣхъ (намѣстникитъ му) правѣше предметъ на отвращение, него би направило най-малкото страшенъ за народа — защото злоупотрѣблението на природената властъ недѣйствиува тъй мжчително, както злоупотрѣблението отъ властъ, получена отъ нѣкой другъ. Присѣтствието на Филиппа, макаръ да са покажеше той и като домашенъ деспотъ, би спасило хиляди: а не са яви той такъвъ деспотъ, само страхътъ, който внушава неговата личностъ, пакъ би здържалъ въ ржцетъ му страната, която той изгуби поради ненавистта и презрението, които хранеше народа къмъ неговитъ агенти.

Както угнетението на нидерландския народъ стана дѣло на цѣлото човѣчество, което съзна своитъ права, тъкмо тъй, са струва, непокорността и отпаданieto на тоя народъ трѣбваше да са обърне въ сигналъ къмъ всичкитъ владѣтели — въ лицето на правата на съсѣда си да защитятъ своитѣ собствени права. Но завистта къмъ Испания тозъ пътъ взе върхъ надъ тая политическа симпатия, и първитъ държави въ Европа, едни по-шумно, други по-тихо, преминаха отъ страна на свободата. Императоръ Максимилианъ II, макаръ и съединенъ съ испанския дворъ съ родственни свръски, даде поводъ на тоя дворъ твърдѣ основателно да го подозира въ тайно покровителствуване на мятежническата партия. Съ предлаганieto на своето посрѣдничество, той призна до една стѣпенъ справедливостта на тѣхнитѣ (на мятежниците) притязания, които отъ това, разбира са, станаха още по-настойтелни. При императора, който бѣше искрено преданъ на испанския дворъ, Вилхелмъ Оранскій мжчно би извлѣкълъ отъ Германия толкозъ войска и пари. Франция, безъ да наруши мира явно и формално, постави своя по кръвъ князъ на чело на възстаницитъ-нидерландци, и дѣйствиата на тия послѣднитъ са водиха по-голъма частъ съ французски пари и съ французски войски. Английската кралица Елизавета, като взе подъ защитата си

мятежниците, съ това удовлетвори само на своето чувство на справедлива мѣсть и въздаяние, макаръ нейната оскъдно помощъ и да послужи само къмъ това, щото да спрѣ съвършенното срутване на республиката; но и това бѣше много въ ония времена, когато исчерпаната енергия на възстаналитъ можеше поддържа само надеждата. Съ двѣтъ тия държави Филиппъ тогава са намираше още въ мирни отношения, и, тѣ и двѣтъ му измѣниха. Въ отношенията между слабия и силния, честността по нѣкога не са счита за добродѣтель; за чловѣкъ отъ когото са боятъ, рѣдко са намиратъ по-тънки свръски, които съединяватъ само равний съ равния. Филиппъ самъ изгони правдата отъ областта на политическитѣ отношения, той самъ пося между владѣтелитъ безнравствеността и лицемерieto направи божество на кабинета си. Винѣги незадоволенъ напълно отъ своето превъсходство, той, непомалко трѣбваше прѣзъ цѣлия си животъ да са бори съ завистта, която възбуждаше туй превъсходство у другитъ. Европа го накара да заплати скъпо за злоупотрѣблението съ властта, отъ която той, въ сжщностъ, никога не са е възползовалъ:

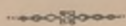
Ако при обсъжданieto неравенството на силитѣ на двѣтъ враждующи страни — неравенство, което на пръвъ погледъ тъй ни изумява — са зематъ въ съображение всичкитъ случайности, които благоприятствуваха на една отъ странитъ и влияеха враждебно на другата, свръестественний характеръ на събитieto изчезва, но необикновенний си остава — и наблюдателя получава правилно мѣрило, съ което може да опредѣли дѣйствителната заслуга на тия республикаци въ отношение къмъ тѣхната свобода. Но нетрѣбва да са въображава, че на самото предприятие е предшествовало такова точно и подробно събражение за силитъ на възстаналата страна, или че тя вече при впусщанieto си въ това бурно море, е знаела брѣгътъ, къмъ който ней отъ послѣ било сждено да пристани. Въ такъвъ зрѣлъ, смѣлъ и величественъ видъ, въ какъвто са яви туй дѣло при окончателната си развръска, то съвсемъ не са е представлявало на умътъ на първитѣ си двигатели, както и Лютеръ когато възстана противъ тргуванието съ индулгенции, неподвиждѣше въч-

ното разединение на върносповѣданята. Каква разлика между скромното появяване въ Брюсселъ на тия просеци, които просятъ по-человѣчно обръщаніе съ тяхъ като велика милостъ, и между страшното величие на републиката, която води преговори съ господарствата, като съ равни на себѣ си, и която по-малко отъ подиръ едно столѣтне дава като подарѣкъ престола на предишнитѣ си тирани! Невидимата ржка на сждбата накара пуснатата стрѣла да опипи по голѣма джга и да вземе съвсемъ различно, отъ направлението, което ѝ бѣ дадено първоначално. Отъ утробата на честитиѣ Брабантъ излѣзе на свѣтъ свобода, която още дѣте, отлъчено отъ майка си, било сждено да очисти унижената Холландия. Но самото предприятие нетрѣбва да губи въ нашитѣ очи цѣната си само за това, защото то са свършило не тѣй, както е било замислено. Человѣкъ преработва, преправя и изглажда донесения отъ вѣковетѣ камѣкъ; нему принадлежи минутата и мѣстото, но движението на всесвѣтовната история управлява случая. Стига само страститѣ, които показаха силата си въ това събитіе, да сж достойни за дѣлото, на което тѣ безсѣзнателно сж служили, стига само силитѣ, които помогнаха да са изпълни туй дѣло, и отдѣлнитѣ дѣйствия, отъ сплитанието на които израстна то въ такъвъ удивителенъ видъ, да сж сами по себѣ си сили благородни, дѣйствия прекрасни и велики — и туй събитіе става за насъ велико, любопитно и плодотворно, и ний имаме пълно право да са очудваме на смѣлото творчество на случая или да са отнасяме съ удивление къмъ по възвишенитѣ дѣйствия на человѣческия умъ.

Историята на свѣтътъ е винаги еднаква както законнитѣ на природата, и проста, както душата на человѣка. Едни и сжщи условия пораждатъ едни и сжщи явления. Въ сжщата тая земя, въ която сега нидерландцитѣ са борятъ съ своя испански тиранинтъ, преди хиляда и петстотинъ години тѣхнитѣ прадеде батавитѣ и белгийцитѣ, са биха съ своя римски тиранинтъ. Тѣкмо тѣй, както тия древни народи, тѣхнитѣ потомци, противъ своята воля сж подчинени на своя властитель, тѣкмо тѣй са намиратъ тѣ подъ гнета на користолюбивитѣ страни, съ таково тѣкмо упорство раскъсватъ своитѣ окови и въ такава неравна

борба са мхчатъ да си испитатъ честѣта. Въ испанцитѣ на шеснайсетото столѣтне и въ римлянитѣ на първото — една и сжща надменностъ на побѣдителя и едно и сжщо енергическо движение на народа; въ двѣтъ войски една и сжща храбростъ и дисциплина. Тамъ и тукъ виждаме ний борбата на хитростѣта съ силата, виждаме, какъ постоянството поддържано отъ единомушието, докарва до изнемоощавания грамадно то могѣщество, което само себѣ си обезсилява съ дробение на силитѣ си. Тамъ, както и тука, частната ненавистъ свиква подъ оржжне цѣли народи; единъ човѣкъ, роденъ за своето време, открива на тоя народъ опасната тайна на неговата сила и неговото нѣмо озлобление превръща въ викъ на кърваво мѣнение. „Съзнайте са, батави! — съ такава рѣчь са обръща Клавдій Цивилисъ въ свѣщенната гора къмъ своитѣ съграждане — съзнайте са, че тия римляни вече престанаха да гледатъ на насъ като на свои стюзници и приятели, а по-право, са обръщатъ съ насъ, като съ робове! Ний сме предадени на произвола на тѣхнитѣ чиновници и управници, отъ които всѣкой, като са пресити отъ нашето имущество, отъ нашата кръвъ, продава мѣстото си на други, а тоя пакъ отначало са залявя за сжщитѣ насилія, само че подъ друго име. Ако, най-сѣтне и са случаватъ, щото Римъ да ни проводи самъ върховенъ управникъ, то тоя послѣдния ни задава съ раззорителната си свѣта и съ още по-нетърпимата си гордостъ. Пакъ приближава рекрутския наборъ, който оттрѣгва синѣтъ отъ майката, брата отъ брата и който предава дѣтелната ни младежъ въ ржцетъ на римското распутство. Сега, братя, удобното време е наше. Никога още Римъ не е бивалъ въ такъвъ упадѣкъ, както сега. Нѣка думата „легиони“ не ви плаши; въ становетѣ на тия войски вий ще намерите само старци и плячка. Ний владѣемъ пѣхотата и конницата, Германия е наша! а Галія е жѣдна да са отърси отъ нгото си. Боговетѣ сж на страна на храбритѣ!“ Тържественни тайнства освѣщаватъ това съзаклятіе, както са освѣщава съ тѣхъ стюзѣтъ на гезитѣ; подобно на туй послѣднето, то коварно са крпе подъ булото на върноподанството. Когортитѣ на Цивилиса даватъ клѣтва на брѣговетѣ на Рейнъ за Веспасіана въ Си-

рия, както и компромиса—на Филип II. Едно и също място на борбата поражда едно и също убъжище на отчаянието. И тукъ и тамъ колебающето са щастие повърватъ на дружественнитъ стихии. Цивились спасява своя островъ тъй, като подиръ пътнайсеть столѣтия Вимхелмъ Оранскій спасява градъ Лейденъ—посрѣдствомъ искусственно наводнение. Батавската храбростъ изважда на видѣло безсилието на повелителитъ на свѣтътътъкъмо тъй, както мъжеството на тѣхнитъ потомци показва на цѣла Европа отпаданieto на испанското могъщество. Еднаквата изобретателностъ на полководцитъ на едното и другото времена служи като причина на обстоятелството, че войната и тамъ отива съ равна упоритостъ и са свършва почти еднакво съмнително; но разлика сѣ пакъ са забѣлява: римлянитъ и батавцитъ са биятъ невѣрски, защото тѣ са биятъ не за религия.

МАСКАТА НА ЧЕРВЕНАТА СМЪРТЬ (ЧЕРВЕНУША).

Изъ разказитъ на *Едгарда Пое*.

Червената смъртъ отдавна вече унпотошаваше страната. Никога още не е бивала такава ужасна, страшна смъртъ. Нейната предвѣстница бѣше кръвта: алена, страшна кръвъ. Болѣстъта наченваше съ остри болѣжи, съ внезапно завивание свѣтъ и преминаваше въ кръвотечение отъ всичкитъ пори на тѣлото. Подиръ това идѣше смъртъта. Червенитъ пътна, които са появяваха на тѣлото и преимущественно на лицето и рѣцетъ, изключваха жертвата отъ човѣчеството и я лишаваха отъ всяка помощъ и всяко съчувствие. Настѣпването, развитието и края на болѣстъта не са продължаваше по-вече отъ половинъ часъ.

Но князь Просперо бѣше човѣкъ честитъ, предприемчивъ и находчивъ. Когато въ неговитъ владѣния населението мреше отъ чумата, той покани около хиляда свои приятели, храбри, весели рицари и придворни дами, съ тѣхъ са отдалечи въ една отъ укрѣпенитъ си кули. Това бѣше едно грамадно, великолѣпно здание, отъ чисто царска, оригинална, но ведно съ това и грандиозна постройка. Висока и дебела стѣна го обкръжаваше. Вратитъ на тия стѣни бѣха желѣзни.

Вратитъ бѣха заключени съ грамадни, массивни куфари отъ втурването на външното отчаяние и бѣдствие. Кулата бѣше снабдена съ провизия въ достатъчно количество. Благодарение на тавива предупреждения, царедворцитъ можеха да необръщатъ никакво внимание на заразата. Външния свѣтъ може да си стѣкмява работитъ както си иска.

А между това небѣше ли безумно да са огорчаватъ или да мислятъ за нѣщо? Княза са погрижи да имъ достави всичкитъ удоволетвия. Той си имаше и смѣшлювци, и импровизатори, и играчи, и музиканти и вино. Въ кулата имаше всичко това, а вънъ отъ нея — червената смъртъ.

Въ края на пѣтия или шестия мѣсець отъ затварянieto на вратитъ, когато чумата свирѣпствуваше съ още по-голяма сила, князь Просперо извѣсти другаритъ си, че ще имъ даде маскарденъ балъ.

Каква сладострастна картина представляваше тоя маскардъ!

Най-напрѣдъ азъ ще ви опиша салонитъ, въ които са той даваше. Тѣ бѣха седемъ. Въ много палати салонитъ върватъ въ права перспектива, тъй щото окото може да ги види отъ едниа край до другия отъ отворената врата. Тукъ бѣше съвсемъ интъкъ, както и са очакваше поради странния и причудливъ вкусъ на княза. Салонитъ бѣха разположени тъй неправилно, щото отъ единия салонъ неможеше да са види другия. На дѣсно и лѣво посрѣдъ всяка стѣна са възвишаваше високъ, тъсенъ готтически прозорець, който гледаше въ предстаето, което заобикаля салонитъ. Стѣклата на прозорцитъ имаха еднакъвъ съ стѣнитъ и вѣщитъ цвѣтъ. Западния салонъ, наприкладъ, бѣше яносинъ и стѣклата бѣха яносини, втория салонъ бѣше пурпуровъ и стѣклата бѣха такива, третия бѣше съвсемъ зеленъ и прозорцитъ бѣха зелени, четвъртия оранжевъ съ оранжеви прозорци, петата бѣла, шестата нембеяна. Седмия салонъ бѣше цѣлъ облеченъ въ черно, безъ да са изключватъ даже горния и долния подове. Чергитъ бѣха сжщо черни. Но въ тая стая цвѣтътъ на прозорцитъ не бѣше еднакъвъ съ цвѣтътъ на постелкитъ. Прозорцитъ бѣха червени, кървави.

Нито въ една отъ тия богати испѣтрени съ злато салони са не виждаха свѣ-

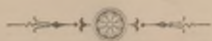
тилници, или ламби, или кандила. Но въ салонитѣ които заобикаляха, срѣщу всеки прозорецъ са възвишаване грамаденъ триножникъ съ цѣль купъ огънь, който хвърляше цѣли снопове ослѣпителна свѣтлина прѣзъ цвѣтнитѣ прозорци.

Такова освѣтяване даваше на салонитѣ фантастически характеръ.

Въ черния салонъ, свѣтлината, която минаваше прѣзъ червениятъ стѣкла и падаше на чернитѣ кадифени вѣщи, ѝ придаваше още по-мраченъ изгледъ и лицата на смѣлитѣ ѝ посѣтителѣ са освѣщаваха съ такъвъ зловецъ цвѣтъ, щото малцина бѣха ония, които са рѣшаваха да погледнатъ въ тая очарователна стая.

На источнѣта ѝ стѣна са възвишаваше голѣмъ часовникъ отъ черно дърво. Махалника мърно си са махаше съ глухи и тъжки чикания, и когато минутната стрѣла забиколяше цѣлия циферблатъ и часовника земеше да бий, отъ желѣзния дробъ на маглината са истрѣгваше такъвъ тъпкъ, ясенъ, гъстъ и необикновенно музикаленъ, но въ сжщото време страненъ и силенъ звукъ, щото музикантитѣ неволно спираха и чакаха да си свърши часовника биенито. Въ такива случаи игравшитѣ поспирваха и минутното забъркване обхващаше всички присѣтствующи. Когато земеше да бие часовника блѣднѣха даже и безгрижнитѣ, весели рипари... Когато земеше да примира послѣдния ударъ, обществото пакъ са оживяваше, музикантитѣ са изпоглеждаха съ усмивка, като да искаха да он кажатъ, че запредъ съ тяхъ такова нѣщо нече са случи, а подиръ 1 часъ сжщото смущение овладѣваше обществото.

(Слѣдва).

Народни пѣсни.

*Вълмарска народна пѣсенъ записана въ г. Търново
отъ Г. И. Фичевъ.*

Имала ѝ мама имала ѝ
Едного сина Тодора,
Бързала ѝ да го жени.
Днеска са Тодоръ жени,
Утрѣ му бѣши укропа *),
Въ вторникъ му книжи дофтаса
Отъ царя и отъ визиря,

* Понделника когато хвърлятъ булото.

Тодоръ сарафчи да иди,
Сарафчи сарж башня.
Тодоръ са жалба нажали
И на мама си думаша:
„Майнольо стара майчице!
Азъ ша са моля на тебѣ
Ти са моли на тати,
Тати с' войници да иди
Сарафчи сарж башня;
Чи ми ѝ младо булчито,
Мило ми ѝ да го оставя,
Двашъ мило да го новидѣ,
Чи тамъ има вѣри сякакви:
Турци малъо българи
И третята вѣра цигани.“
Мама Тодорчу думаша:
„Тодоре мама Тодоре!
Баща ти ѝ майка старъ човѣкъ,
Ни види книга да чите,
Неможи на конъ да ездѣ,
Нито пъкъ пѣша да върви.“
Тодоръ са жалба нажали,
Чи влѣзи в' тъмни яхъри
Извади кончи хранено,
Хранено не възсядано.
Тодорка по дворъ ходѣши
И жално мило плачѣши,
Тѣнки си прѣсти чунѣши.
Дѣто ѝ сълзи капяха
Всякакви цвѣта никняха,
Никняха и цвѣтяха,
Пѣкъ Тодорка ги береше;
Направи китка смѣсена
На Тодора я подади,
Извади прѣстенъ отъ прѣсти
На Тодора го подади
И на Тодора думаше:
„Тодоре либе Тодоре!
Нати Тодоре тѣзъ китка
Деня я носи на глава,
Ноця я туряй на руса;
Кога китката повѣхни,
Тогазъ ша ми ѝ мѣната
Нати Тодоре тозъ прѣстенъ
Деня го туряй на прѣсти
Ноця го туряй в' джобове
Честичко да го нагледашъ
Дан' му камъчето излетѣ;
Кога му камачи излетѣ
Тогазъ ша ми ѝ свадбата“.
Тодоръ си конче оседла,
Оседла да го обизда.
До дѣ си кончи въсѣдни

До средъ е пхтя отишелъ,
 Додъ хубаво възсѣдне
 Въ цари-града отишелъ,
 Първомъ възъ царя отишелъ,
 Ходилъ е Тодоръ, ходилъ е,
 Ходилъ е малко нимного,
 Тъкмо ми деветъ години.
 Дъ ходи Тодоръ се пѣе,
 Се пѣе Тодоръ, се свиря,
 Туку захвана да плачи,
 Да плачи, да се кахъри.
 Катъ го ѿ видѣла царица,
 Тя на Тодора думаша:
 „Тодоре младо юначе!
 Защо си плачишъ Тодоре.
 Плачишъ да се кахъришъ?
 Други пхтъ а бре Тодоре
 Се пѣсни пѣешъ, се свиряшъ“.
 Тодоръ царице думаша:
 „Като ма питашъ да кажа:
 Оставихъ булчи подъ було,
 Днесъ ми са жени булчито,
 За туй си царице азъ плача“
 Царица Тодуре думаша:
 „Иди си Тодоре, иди си!
 Двѣте тя години прощавамъ.“
 Тодоръ си кончи извади,
 Че си кончито осѣдла,
 Осѣдла да го обюзда
 И си кончито възсѣдна,
 Възсѣдна та го припусна,
 Право си у тяхъ отиди.
 Като прѣзъ нивя вървеша
 Баща му на нива ореша,
 Тодоръ на дяда думаша:
 „Помага ти Богъ дядоле!
 Защо си орешъ и женишъ?
 Днесъ нали ѿ св. Нидѣля.“
 Дядо на юначи думаша:
 „Юначи младу сарафчи
 Сарафчи сарж бапшиччи!
 И азъ си имамъ сина катъ тѣбе,
 Чи го сарафчи писаха.
 Днесъ му са жени булчито,
 Излезохъ да са растуша.“
 Като наближи сградитъ,
 Майка му в' градина копаеша,
 Юначи дума баби си:
 „Помага ти Богъ баболе!
 Защо си копашъ и сѣешъ?
 Днесъ нали е св. Нидѣля.“
 Баба юначи думаша:
 „Юначи, младу сарафчи!
 „Мисълъ“

И азъ имамъ сина катъ тебе,
 Чи го сарафчи писаха,
 Днесъ му са жени булчито,
 Излезохъ да са растуша.“
 Като си Тодоръ отиди
 Завари булчи подъ було,
 Подъ було и подъ венчило,
 Че си го у тяхъ заведе.

БИБЛИОГРАФИЯ.

Бракъ и безбрачие (,) съ най любопитни
 (,) исторически и медицински подробности
 за взаимнитъ отношения на мъжътъ и жената
 (.) Съчинение (на) д-ра А (.) Дебе (.)
 Преведено отъ 14-то Ф(ф)ранцузско изда-
 ние. Часть I. Пловдивъ (,) № 158 — Печат-
 ница „Напредъкъ“. Страници 154.

Тъзи книга съ купъ граматически по-
 грѣшки още на заглавния листъ, безъ пътъ
 думи предисловие отъ преводача за при-
 чинитъ на нейното появяване въ преводъ
 на българскитъ езикъ, безъ никакво пояс-
 нение на нѣкои щекотливи въпроси, кои-
 то са разискватъ въ нея, принадлежи къмъ
 оная практическа литература, която заема
 срѣдата между различнитъ „Лизи“ на раз-
 лични Полъ де-Коковци и различнитъ „Пжу-
 вания въ дѣното на морето на 50,000 ме-
 тра дълбочина“ на различни Жюль Вер-
 новци. Първитъ отъ тия два рода литера-
 турни произведения иматъ претенцията да
 са числятъ отъ родътъ на изящнитъ иску-
 ства, а втория — отъ родътъ на „поучи-
 телнитъ книжки, предопредѣлени за массата
 читатели. И еднитъ и другитъ на пръвъ
 планъ турятъ парата. Еднитъ изнасилватъ
 природата, като поставятъ героитъ на ро-
 манитъ си въ неестественни, невъзможни
 въ дѣйствителността, положения, другитъ
 злоупотрѣбватъ науката, като даватъ на
 читателитъ си съвсемъ криви свѣдения за
 нейната сжщностъ. Г-нъ Дебе е искалъ да
 скрие и едното и другото, и да са пред-
 стави въ по-чистъ видъ предъ публиката.
 Подъ предлогъ на „гражданска доблестъ“ тоя
 г. искарева на сцената такива нѣща и нѣщичка
 — често пхти безполезни за уясняване
 на предмета, — които биха възбудили от-
 вращение ако щете и въ „полъзнитъ прости-
 тутки“, занятието на които единъ новъ, бър-
 зоиспеченъ социализмъ, едвали непричислява

къмъ висшите добродѣтели на човѣка! Ако прочетете нѣкой романчецъ на нѣкой Полъ-де-Кокъ, вий ще видите всичкитъ външни бѣлзи, т. е. всичката безобразна частъ на любовта, а още по-право на любовницитъ; но самата любовъ, вътрѣшната любовъ, гдѣто я казватъ божественната любовъ, която изгаря всичкитъ безобразия на грубата дѣйствителностъ и която е дѣлъ само на човѣка — отъ нея нито слѣда ще срѣщнете вий въ тия клюкарски книжлета. Но прочетете тая частъ отъ „Тарасъ Бульба“, въ която са описва любовта на Андрея и полячката — каква жизненностъ, каква ясностъ на мислитъ, чувствата, каква пълнота на образитъ — вий съкашъ чувате шумътъ отъ распиленитъ по мраморнитъ ѝ плѣщи косми, вий съкашъ чувате нейнитъ въздишки, а Андрея — съкашъ го гледате окамененъ предъ божеството на сърдцето си — и всичко туй написано тѣй просто, съ такива обикновени, негръмогласни думи. . . . Ако прочетете тѣй сжщо нѣкое „Пжтешествие въ дѣното на морето“ (неотричаме, че между тия пжтешествия, особено между Жюль Верновитъ, са срѣщатъ и полвзни книжки, ако и не въ научно отношение, както напримѣръ „Пжтуванието около свѣта въ 80 дни — книжка, която ни привлича вниманието не по своята научностъ, а по майсторщината на разказътъ и по характерността на нѣкои лица) и вий ще видите да ви описватъ съ научна цѣлъ живота, устройството и пр. и пр. на много риби, ще видите описанието на кораллитъ, на водорастлека и на много още нѣща, съ които е надарилъ Господъ морското дѣно, но вий първи неще повърватъ въ върността на тия свѣдения и ще гледате по-скоро да са срѣщнете съ събитнето, отколкото съ науката. Защо това невърство? Нали съ научна цѣлъ са пише всичко това? Отговора е ясенъ: защото на тия свѣдения мѣстото не е въ единъ романъ, а въ научния отдѣлъ на нѣкой вѣстникъ, или въ нѣкоя специално за това издадена книжка. Но прочетете въ сжщото време рапортитъ на парижската академия по откритията въ различнитъ слоеве на науката — съ каква жадностъ поглъщате вий тия сухи, кратки, нефразисги рѣдовце: мжчите са да запомните всичко, да не забравите нищо. А защо туй тѣй? Защото знаете, че тукъ на *предпо-*

ложението никога неще цапнатъ името *аксиома*, неоспорима истина и че тукъ всичко си носи настоящето име и си има своето мѣсто, отъ което неможе да шавне, преди опитътъ, наблюденията и пр. не го бутнатъ една крачка напредъ.

Въ научната книга на г-на Дебе, както и трѣбваше да са очаква, ний не срѣщнахме нито едно предположение, нито сънчица съмнение въ истинността на тѣзи, или онѣзи негова теория. Чудно нѣщо! Че най сътне тоя ученъ човѣкъ трѣбва да бжде Богъ, за да може съ такива увѣрения да говори за всичкитъ дѣйствия на такива мѣста отъ човѣческата организация, които неможатъ са види преди да са распори тоя човѣкъ и — които вече спиратъ и ставатъ невъзможни за наблюдение, когато са распори. Какъ ви са чини читателю — съкашъ по-ударва малко нѣщо на шарлатанщина. Ха да кажимъ, че тоя човѣкъ иска да предотвърни нѣкои злини отъ неопитността въ тѣзи работа на нѣкои млади съпрузи; да кажимъ, че той употребява всичко, само и само човѣчеството да са сподобие съ хубавици, т. е. да нѣма вече по свѣта грозни хора; но съ каква ли цѣлъ тогава е написана пѣтнайсетата глава, озаглавена съ прословутия надписъ: „*кой оспѣща по голъмо удоволствие при свѣзкуплението: мжжѣтъ, или женѣта*“. Не е ли истинна, че такова заглавие ще възбуди любопитството акощете и на най-апатичния човѣкъ — и той ще прочете главата? Какво разбра, научи? Че еди кой си оспѣщаль еди какво си удоволствие и едиколко си аршина, а едикой си едикакво си и едиколко си оки. И отъ това? Мислите нула? Съвсемъ не: слѣдствието отъ туй четение е туй, отъ което иска въобще цѣлата книга да предотврати човѣчеството, а именно, обезобразяване на това човѣчество, ако само са допустни че тѣзи книга е ошастливила цѣлото туй човѣчество. Малцината здравомислящи хора ще отбержтъ здравитъ зърна, които въ нея нелипсватъ, а на всичко друго ще са насмѣятъ, а може би и ще плюятъ, тогазъ когато нездравомислящето болшинство, преимущественно младежитъ, ще търсятъ винѣги такива глави, каквато е пѣтнайсетата и, и, и... ще са научатъ „да произвеждатъ“ хубави дѣтца!!

Такава книга може да са напише само

отъ извѣянъ сладострастникъ-французинъ (нѣкъ ма увѣрва тоѣ, че всичко това правель съ гражданска доблѣсть!!!) и да са преведе отъ триждѣ по-извѣянъ българинъ.

Но неможемъ допусна въ страници-тъ на списанието си нито една страница отъ тая книга, за туй и не направихме отъ нея никакви изписвания.

Ний пакъ казваме „благодаримъ“ за превода: добѣ е да знае чловѣкъ и лошото и лигавото; не е зле да види върхътъ на злоупотреблението съ науката, която си върви по съвсемъ другъ, много по-тѣсенъ, много по-трънливъ, много по-мжнопроходимъ пѣтъ, по който съ неимовърна осторожность я подвизаватъ не извѣяни Дебевци, романисти-доктори, а Бидротовци, Пастеровци и пр. — истинскитѣ труженници на науката.

Впрочемъ, книгата на г. Дебе отъ денъ-на-денъ сѣ по-вече и по-вече исполински крачи къмъ свѣтата си цѣль: тя са продава доста благополучно...

Естественна Религия. Достоинство, свобода и независимостъ. Превелъ отъ руски Г. И. Ф. Търново, скоропечатница на К. Тулешковъ. 1886 г. страници 52.

Естественна религия! превратъ, господа читатели, превратъ! Превратъ въ държавата, превратъ въ науката, защо да нѣмаме превратъ и въ религията? Всичката боя боядисахме, сега остана фѣстъкината. Дайте самъ и фѣстъкината.

Какво е нѣщо туй „Естественна Религия“? нѣка оставимъ преводача самъ да отговори на питанието ни:

Като предприехъ превода на настоящата книжка азъ имахъ за цѣль да запозная читателя съ тѣзи три главни и общи достояния на чловѣка, които сѣ негова собствена принадлежностъ и които изискватъ неговото собствено изучаване, защото тѣ му служатъ като водителъ по пътя на живота. И той ще види какъ ясно и систематически, почитаемия авторъ на съчинението отъ което е превода, описва тѣзи природни чловѣчески права, злоупотрѣбенята съ тѣхъ и тѣхнитѣ добри и лоши слѣдствия. Тѣзи три главни чловѣчески права сѣ отъ голѣма важностъ, защото тѣхното незнание и съблюденія въ правата смисълъ на думитѣ: „Достоинство, свобода и независимостъ“, е породило толко-ва много бѣдствия и злини, които се срещатъ на всѣка крачка въ нашето общество. Той ще

види чловѣка — владиката на мира — който се ползува съ най голѣми права и способности, да се мѣчи, презира и унижава, слѣдствие система-та на която е основано нашето общество. Този чловѣкъ, който съ своитѣ способности се е развилъ до такава степенъ и е можалъ да накара сичкитѣ природни сили да му служатъ за нуждитѣ, е подхвърленъ на страшни мѣки и истезания, кавито съвършено убиватъ духа му и всѣко съзнание на достойнството му.

Безъ да се впуцамъ въ по-нататъшни обяснения, азъ ще моля читателя, да бѣде тѣй добръ, щото съ внимание да прочете настоящата книжка и искаже своята безпристрастна присѣда надъ нея, което е отъ голѣма важностъ при положението на съвременното общество, тѣй като съблюденieto имъ ще може да предпази тези злини, които сѣ се вкоренили въ старитѣ господарства.

За поголѣмо освѣтление на всичко това ще послужи цѣлото съчинение, което ще излѣзи въ четире части: I. Физическ. религия, II. Полова религия, III. Естественна религия и IV. Социална наука.

При превежданieto съмъ се стѣралъ, спорѣдъ силитѣ си, щото превода да бѣде ясенъ, чистъ и гладкъ, но до колко съмъ сполучилъ въ това остава на читателя да сѣди за него.

Тѣй като можи би да съмъ направилъ нѣкои грѣшки, то моля извинение.

(Стр. 3, 4)

Ето какъ отиватъ свѣтовнитѣ работи, почитаемиѣ читателю, ето какъ всичко върви отъ инстанция на инстанция: за да разберете, що е то за естественна религия, азъ ви пращамъ при преводача, той — при „почитаемиѣ авторъ на съчинението, отъ което е превода“ а „почитаемиѣ авторъ“ не е чудно да ви испрати при свѣти Петра въ евангелието, той при Бога и т. н. отиде са невидъ да салутате по конашкитѣ капии! И тоя рѣдъ тия господа искатъ да го срутятъ, сѣщия тоя рѣдъ, отъ който и сами не са посвѣняватъ да са ползуватъ искатъ да го срутятъ, съ единъ замахъ да го премахнатъ отъ лицето на земята!. Но да видимъ, какво казва почитаемиѣ авторъ.

„Чловѣкъ стои во главе на „вселенната, и ний можемъ да си съставимъ само твърдѣ непѣлно понятие за чудното величие и слава на неговото сѣщество.“

По-надоло слѣдва сравнение на веществата, растенията и пр. съ чловѣка и отъ всичко са прави заключението, че „чловѣкъ, безъ всѣко сравнение, са явява „самата“ могуща и възвишена частъ на природата; величието на неговото положение въ мира (т. е. въ свѣта, пр.) неможе да са оцрни твър-

от високо.“ Тоестъ, видите ли, тукъ г-нъ преводача изнамира новъ видъ логика: въ първото предложение да ви възвеси до небеса, да не допуца никакви сравнения между чловѣка и всичкитъ други нѣща въ природата, надъ които ужъ божемъ чловѣка господарува, а въ второто предложение да ви цапне направо, че „величието на чловѣка неможе въ „мира“ да са оцъни твърдъ високо“, слѣдователно: малко нѣщо по-ниско! Погрѣшката е очевидно въ превода, а не и въ оригинала. Книжката е препълнена съ такива погрѣшки, проистекли, очевидно, отъ незнаенството на езика, отъ който са превежда. Но ний ще оставимъ превода на страна и ще се обърнемъ къмъ нѣкои важнишки въпроси, които напоследѣтъкъ впуснаха, за жалостъ, твърдѣйки корени и между нашата младежъ.

Да са обяснимъ.

Тѣжката участъ на работническата класа въ голѣмитъ градове на Европа; несъразмѣрността на трудътъ и получената отъ него награда между хората; експлоатиранието на чловѣческия трудъ, както са експлоатира трудътъ на което щете отъ домашнитъ животни, отъ еврействующитъ капиталисти, или фабриканти, и много други такива причини сж породили цѣла литература, която си върви по своя исторически пътъ и отъ день-на-день са по-вече и по-вече развива като оставя на страна крайноститъ и са залавя за по-сжщественнитъ, постижими, разумни сръдства за постигане на цѣлта си, която е: по-голѣма съразмѣрностъ въ трудътъ и полученитъ отъ него изгоди между хората. Тѣй напирмъръ, работника, който са труди 12 цѣли часа презъ денонощието, едва-ли спечелва толкозъ, щото да може да прехрани семейството си, тогазъ когато капиталиста, който често нкти стои много по-ниско по образование отъ първия и който цѣлъ день лежи на една кълка, дава угощения въ такива стойности, съ които би са препитавали цѣли години нѣколко десетки работнически семейства. Както и трѣбваше да са очаква, една мисль исказана, повлече подиръ си много сродни на себъ си мисли: породи са въпросътъ за порабощението на жената отъ мжжътъ, за несправедливото ѝ отстраняване отъ всичкитъ длъжности, които изпълнява мжжътъ и, най-сѣтне, тури

са на масата питанието: дали неможе и жената да са ползува отъ *всичкитъ преимуществъ*, съ които са ползова мжжътъ? Стига че са почекна въпросътъ: критици са намериха сума. Едни възнегодуваха отъ неленостъта на въпросътъ, като заявиха направо, че жената затъ е създадена да са покорява въ всичко на мжжътъ; други вирнаха глава и са впуснаха въ друга крайностъ, като създадоха нелената теория, че жената има така сжщо право (едни даже казваха че *трѣбва да има това право*) да са ползова отъ половата свобода на мжжътъ. Туй казано, излъзоха други съ софистическото разсжждение, че животнитъ, които сж по-близо до природата, а слѣдователно могатъ ни послужи и като образецъ, живеятъ и са общаватъ по-между си безъ всѣкакви брачни свръзки, безъ всѣкакви вѣнчила и опѣла, че тия бракове и пр. обряди биле, унизителни за чловѣческия духъ рабски окови, че туй не било крайното понятие на свободата и пр. и пр. и достигнаха до тамъ, щото възвисявания въ първата страница до небеса чловѣкъ, едва ли не уподобиха на най-лигавото червейче!

„Докато женския полъ не бѣде сравненъ съ мжжкия относително половата свобода и достоинство, до това време нѣма да има нито справедливостъ, нито щастие. Готовъ ли е мжжа да се откажи отъ всѣкакви полови отношения отъвън брака? Ако ли е готовъ, тогава нека той изисква това сжщото и отъ жената. Но ако ли той желай да се наслаждава съ „любовъ свободна и достойна“, откакто сега, то може да достигне тѣзи цѣль само въ този случай, ако ли предетави на жената така сжщата свобода.“ (Стр. 22).

Дали какво са разбира подъ думитъ „любовъ свободна и достойна“, която споредъ по-долнитъ думи „отколкото сега“ излиза, че ний не притежаваме? Платоническата ли? Или... скотската? Незнаемъ, но мислимъ, че отъ тия думи излиза, че ограничената сега чрезъ брака любовъ не е нито свободна, нито достойна; ще каже желае са друга, по-достойна, безъ всѣкакви свръски, безъ всѣкакви задължения. Добръ. Да положимъ, че тѣзи „свободна и достойна“ любовъ са достигна и ний слѣдваме по нейнитъ правила: нѣма вече никакви бракове—кой каквото иска, него прави (защото инакъ свободата пакъ са нащърбява), нѣма, слѣдователно, семейство (защото интъкъ на чловѣка ржцетъ пакъ ще бжджтъ свръзани съ

известни задължения), няма общество и обществени задължения (защото въ противен случай неравенството, което произтича отъ разликата въ развитието поне на единичнитѣ лица, е неминуемо), няма нищо което да свързва човѣка съ какво и да е задължение, съ каква да е, както казватъ нѣкои глупави хора, сладка тежестъ, — тогава? — Та намъ тогава не остава друго, освенъ да тръгнемъ въ мирни стада, като чакалитѣ и, да бждемъ свободни, т. е. да достигнемъ върхътъ на понятието „свобода, независимостъ“ и пр.! Ами самосъзнанието на човѣка, като човѣкъ, самосъзнание, което го отдѣля отъ веществата и го приближава до божеството? Нима туй е вѣтъръ? Ама вий невѣрвате и въ божеството. Тогазъ — въ какво трѣба да са вѣрва? Ще кажете въ вашата теория? Но и това не е ли зависимостъ, и още каква зависимостъ! Да предпочета една преходяща теория предъ вѣковѣчната, исторически развита и достигнала до насъ истина!

Това сж крайнитѣ точки, така да са кажи, запалителнитѣ елементи на въпроса. Възползовани отъ тия двѣ крайности, трети едни са погледаха по-внимателно въ положението на жената въ обществото и въ излишноститѣ, съ които е претоварена религията и признаха, че и едното, и другото трѣбва да са подобрятъ.

Последното сега и съставлява отдѣленъ въпросъ, който отъ день на день сѣ по-вече и по-вече си пробива пътъ между обществото, а преимущественно между младитѣ хора.

За да не кажатъ, че ний необръщаме внимание на добритѣ страни на разгледваната книжка, ний сме длъжни да кажимъ, че тя са свършва съ твърдѣ хубавата статийка, която, както и трѣбваше да са очаква, заключава въ себѣ си не една свѣтла мисль за „уважението“ между хората въобще, но и която етвърдѣ противна на по-преди изказанитѣ въ сжщата книга мисли.

За превода остава още много да са иска, толькозъ по-вече, че преводача ни обѣщава още цѣль рѣдъ книжки отъ сжщия родъ.

Да не ѝ е уроки, нашата литературна журналистика като че са засрами отъ

бездѣйствието си. Съ двѣ пощи, едно по-дирѣ друго, въ редакцията са получиха двѣ списания. Едното с литературно-научното списание „Трудъ“, издаваемо въ В. Търново, въ една доста обемиста книжка, съ доста чистѣ печатъ, а другото е „Българский земледѣлецъ“, вѣстникъ за земледѣлието въ-обще, индустрията и народната економия. Цѣната на първото, което са издава два пѣти въ мѣсеца е 15 лѣва за въ България (за ученици 13 лѣва), а за въ странство 17 лѣва златни; а на второто, което излиза тѣй сжщо два пѣти въ мѣсеца и са издава въ Свищовъ, е 7 лѣва за годината.

Ний препорѣчваме на читателитѣ си и двѣтъ тия списания, а особено първото — „Трудъ“; за второто — „Бълг. земледѣлецъ“ остава още твърдѣ много да са иска.

ОТКРИТИЯ И НОВИНИ.

Въздухоплаването

При всичкитѣ дълги и широки издирвания и опити въ въздухоплаването, главната цѣль на тия стрѣмления, а именно изнамирването кърмилъ, съ което да би можлъ да са управлява тоя въвдушенъ корабъ — това и до сега още не са е сполучило. Ученитѣ, които не на шега са занимаватъ съ въпроса сж дошли до убѣждението, че таквозъ нѣщо е съмнително да са постигне нѣкогажъ. Поне при настоящето развитие тѣхниката на движението, неможе още са предвиди: коя отъ силитѣ на природата ще послужи по-добрь за цѣльта. Отъ начало са мислѣше, че тѣзи сила може да бжде замѣстена съ електричеството, което въ последне време направи такива голѣми успѣхи, но обстоятелството, че то може да дѣйствува само прѣзъ металитѣ, а слѣдователно ще стане нужда да са уголѣми тежестъта на въздухоплавателния апаратъ --нѣщо, твърдѣ неудобно, разсѣя тѣзи мисль. Мнозина, отчаяни за успѣхътъ на трудоветъ си, добиха куражъ при мисльта да устроятъ въздухоплавателенъ апаратъ спорѣдъ начинътъ на хвърканието на птицитѣ. Единъ отъ тия опити бѣше лѣтателния апаратъ на италианеца Капретти. Къмъ най новитѣ отъ тоя родъ изобретения принадлежи апарата, изобретенъ отъ австриеца Еристонъ фомъ Вехмаръ, който въ своя апаратъ са е мѣчилъ

да съедини всичкитѣ преимущества на въздухоплавателния шаръ съ въздухоплавателната машина. Изобретателя изказва таквоятъ мнѣние, че летателната машина може да се управлява въ такъвъ случай, когато тя съставлява единъ-единственъ апаратъ и нему са удаде да направи плоскъ единъ шаръ, когото и съедини съ своето летателно орждие, отъ което цѣлия апаратъ и са подигна въ косвенно направление по начинътъ на книжнитѣ хвърлици. За да уясни по-вече правилата на които е основано устройството на тоя апаратъ, изобретателя издаде една брошура подъ заглавието: „Основни правила на тѣхниката на хвърканието“. Въ туй негово съчинение автора са обръща къмъ трудоветъ на Хелмголца и други и дохожда до заключението, че всѣки човѣкъ, слѣдъ систематическото изучаване на апарата, който отъ една страна умалжава тежестта, а отъ друга — допълня недостатъчнитѣ летателни органи, може са подигна на въздуха по начинътъ на птицитѣ и на каквато иска посока. Откато признава несвършенството на своя апаратъ, изобретателя пристѣпва къмъ неговото описание. Въздухоплавателя облича костюма за хвъркание, който по външностъ напомня прилѣпа съ распрѣдени крила; при съединителнитѣ части на крилата има направени рѣчички, съ които могатъ са туря въ движение крилата, а за по-големо удобство, направена е още и една особна *спирална пружина*. Освенъ това, на сжщото мѣсто са намира и кърмилото на апарата, отъ направениятъ пъкъ отгорѣ и отдолу предпазителни орждия са получаватъ умалжаване на относителната тежестъ, а отзадъ, къмъ крилата прикрѣпенъ, има плоскъ шаръ, който недопуска паданieto, защото държи тѣлото въ хоризонтално положение. Макаръ че тоя апаратъ изисква още нѣкои усвършенствувания, но той сѣ пакъ принадлежи къмъ най-добритѣ изобретения на въздухоплаването.

Градътъ Батумъ, описванъ отъ единъ русски вѣстникъ.

Батумъ. въ древнитѣ времена, бѣше извѣстенъ подъ името Батисъ, и служеше на римлянитѣ като воененъ аванъ-постъ. По късно той влѣзе въ владенията на турцитѣ и отъ тамъ бѣше отстъпенъ отъ тяхъ на

Россия. Истинското процвѣтанне на Батумъ са наченва отъ 1873 година. Въ онуй време въ него са наброяваха до 3000 жители а въ настоящето време неговитѣ жители са простиратъ до десетъ хиляди и отъ година на година сѣ по-вече расте. Въ сжщность, Батумъ съединява въ себѣ си два града: азиатскій градъ, които са държи малко кално, но за туй пъкъ е твърдъ живописенъ, и европейскій градъ, основанъ много по-късно, но който твърдѣ бързо са разширява; тамъ има и пазари, и магазини, и всѣкакви учреждения, църква, джамия, даже расторани и три твърдѣ удобни отеля. Желѣзния пъкъ на Поти минува за тамъ прѣзъ Самтреди, станция, гдѣто тѣзи ветѣ, са отдѣля отъ желѣзния пъкъ, който води въ Тифлисъ.

Рейдътъ, обиколенъ отъ една сртана отъ Перингскитѣ гори, и отъ друга — отъ Лацистанскитѣ, държи нѣщо четри верста. Лиманътъ е доста дълбокъ въ сръдоточната си частъ и е добъ защитенъ. Отъ дванайсетъ до пѣтнайсетъ кораба могатъ свободно да занематъ сръдоточието на рейдътъ и да са движатъ въ него съвсемъ свободно, нѣщо, което пакъ не бѣрка на корабитѣ, што въ лошитѣ времена, които тукъ са често случватъ, да са укриватъ низъ брѣговетѣ, гдѣто са има достатъчно мѣсто най-малко за до пѣдесетъ парови и непарови кораби. Нѣка притуримъ и туй, че лиманътъ са пази още и отъ батарентѣ и укрѣпленията, въздигнати отъ турцитѣ съ силата на златото; но сега тоя портъ е още по-вече усиленъ отъ произведенитѣ по него работи отъ руситѣ.

Околноститѣ на Батумъ сж твърдъ плодородни. Тукъ съвернитѣ растения са смисатъ съ южнитѣ. Много сж тукъ и лимонитѣ дървета. Освенъ това въ тия околности растятъ джбѣтъ, кестановото дърво, орѣховото, всичкитѣ видове палми, а въ долинитѣ, до брѣговетѣ и хмелъ; послѣ туй дървета и, най сътне и лозата. Въобще, живѣяннето въ Батумъ бѣ са считало добро, ако само въздухътъ тамъ не бѣше преплъненъ съ вонята на петролея. Едно време Поти служеше като мѣсто, отъ гдѣто сж са изнасяли плодетѣ на прочутитѣ нестяни извори на Баку; но по причина неудобствата на това пристанище, тия стоварници сж премѣстени въ Батумъ.

Строителното дѣло

Строителното дѣло, благодарение на гениялнитѣ, преимущественно американски, изобретения на всѣкакви колосални постройки и пѣтища, и сега привождатъ въ учудване непосвѣтенитѣ инженерното искусство лица. Но предприемчивитѣ инженери не са благодарятъ отъ нечутия този успѣхъ на строителното дѣло и тѣ единъ подиръ други са надпреварватъ съ плановѣтъ си, които на пръвъ погледъ са виждатъ фантастически, неусиществими, но на практика, излиза, че тѣ сж напълно осжществими, разбира са, не безъ силата на златото. Сега напр. американския инженеръ Идсъ състави плантъ за съединението на Атлантическия океанъ съ Тихия; изобретателя мисли да изпълни плантъ си посредствомъ една желѣзна линия, която да съединява двата океана, и то ето какъ. Желѣзно-пѣтната линия ще минува по Тегуантепекъ отъ брѣгътъ на едниа океанъ до другия, и да достига до особни станции, които твърдъ приличатъ на *докове*. Тия станции сж снабдени съ особенъ видъ понтони, които са намиратъ на дѣното; понтонитѣ могатъ да са смѣкватъ въ водата и да са издигатъ надъ нея посредствомъ изпразването или напълването имъ съ вода; на повърхността си тѣ иматъ релсови пѣтища, и щомъ стане нужда да са прекара кораба отъ едина океанъ въ другия посредъ материка, него го турятъ въ докътъ; но напредъ изваждатъ надъ водата понтона, съединяватъ направенитѣ връхъ него релсови пѣтища съ тия на материка, и съ помощта на локомотива намѣсватъ надъ него платформата, предназначена да прекара презъ материка кораба и пакъ го (понтонъ) спускатъ на дѣното. Подиръ това турятъ кораба надъ спуснатия понтонъ, който въ туй време зима да са подига до тогава, до като корабътъ не са намѣсти на приготвеното за него мѣсто въ платформата; подиръ това релситѣ на понтона съединяватъ съ тия на материка, платформата съ кораба на себѣ си закачатъ за локомотива и грамадниа пассажиръ може да си извършва сухопѣтното пѣтешествие. На слѣдующата станция са извършва сжщото, каквото и на първата. Предварително подигатъ понтона, намѣсватъ на него платформата, развитляватъ механизма, който е крепялъ кораба за

платформата и започватъ да спускатъ къмъ дѣното понтона до тогава, до като кораба не съдне на водната повърхность; подиръ това изваждатъ го отъ дока, подигатъ понтона и отъ като снематъ отъ него платформата, пакъ го спускатъ. Най-главното затруднение при пренасянieto на корабитѣ отъ единъ океанъ на други са заключава въ това, че голѣмитѣ платформи, често пѣти дълги до 57 сажена, немогтъ да са обръщатъ въ завоитѣ на пѣтищата. Но за да са избѣгне туй неудобство, цѣлия пѣтъ е направенъ въ видъ на чупена линия и на всѣки завои са поставя гидравлическа платформа за обръщание, на която и тургатъ кораба докѣтъ мини завои на линията. Сега и туй послѣдне затруднение са надви и неостава друго, освенъ да видимъ официалното утвърждение проекта на Идса, което безъ съмнение ще послѣдва въ не-твърдѣ продължително време. Вече са състави компания за експлоатирование на туй предприятие. Мексиканското правителство даде за необходимитѣ направи 2,700,000 акра земя, а Съединенитѣ Държави гарантираха доходъ отъ 2,500,000 доллара въ годината за 15 години. Ако тѣзъ година са започнатъ работитѣ въ 1894 година линията ще бѣде свършена. Тогава още вденѣжъ ще са докажи необикновенното напредвание на инженерното искусство.

Медицината.

Въ заседанието на парижския медицински съвѣтъ подпредседателя прочете единъ докладъ за резултатитѣ на Пастеровата метода при лѣкуванието ухапанитѣ отъ бѣсни животни. Ний привождаме само най-любопитната частъ на доклада, а именно статистическитѣ данни. Ето тия данни:

Отъ лукуванитѣ до 1 августъ имаше:

Ухапани отъ бѣсни кучета, които бидоха изслѣдвани по експерименталенъ пѣтъ. . . .	172 души
Ухапани отъ бѣсни кучета, бѣснотата на които са удостовѣри отъ ветеринарнитѣ лѣкари.	801 души
Ухапани отъ кучета, които са предпола- гаха за бѣсни.	243 души
Всичко са лѣкуваха.	1216 души

Ако ний оставимъ на страна 243 души, за болѣстѣта на които нищо са незнае, ще получимъ числото 973 души, които дължатъ живота си направо на Пастера. Отъ всичкитѣ лѣкувани умрѣха само 10 души, нѣщо, което, както са вижда, съставлява твърдѣ незначителенъ процентъ. Туй доказа, че Пастеръ още отъ началото получи най-блѣскавитѣ резултати отъ своя трудъ.

МЪСТНА ЛЪТОПИСЬ

Бѣлежки по бунтътъ въ Силистра.

Февруарий 16-ий заранта. Изъ градътъ са мълви нѣщо недобро. Тихота и рѣдъ, шумъ съвсемъ нѣма; но полицията въ движение.

По обѣдъ. Отъ казармата кап. Арnaudовъ повежда едно отдѣление войници и трѣгва по направление къмъ телеграфната станция; друго отдѣление, казватъ, отишло и къмъ правителствения домъ. — превзети безъ съпротивление.

До вечерта. Изъ градътъ оживлени шапани отъ войници: тѣ търсятъ окръжний управителъ. Приятелитѣ му сѣ спокойни; защото знаятъ, че Обретенъ е избѣгалъ отъ Митхадъ пашовитѣ рѣце, та камо ли отъ Кръстевитѣ. До вечерта 5—6 души ужъ по-живички младежи ходиха и изходиха всичкитѣ почти улици на градътъ за дано, видятъ поне признаци отъ почва за съпротивление: тѣзи почва са оказа ялова — силистренци гледаха съ еднакво равнодушие както на Кръстева, тъй и на туй, което той изнасили. Причината на туй равнодушие не е нийдѣ, освенъ въ недовѣрчивостѣта на гражданитѣ единъ къмъ други. Така поне мислимъ ний. А имало ли би съпротивление ако Кръстевъ постѣпеше съ тѣхъ тъй свирепо, както другаритѣ му въ Русе? Неце съмнение, че — да! Но туй съпротивление са сѣрка и у животинитѣ когато ги нараните... Съзнанието на дългътъ още не са е проявило въ масата, ако и да блещука тукъ-тамъ въ единичитѣ.

Вечерта слухове, че Кръстевъ са раскайвалъ; други — че той изгубилъ края на нивката. Венчко това са указа само заключение отъ пребиранieto на надрѣхитѣ му въ квартиратата. Нашитѣ хора излизатъ голѣми логици.

Прѣзъ ноцъта извънрѣдна дѣятелност на солдатскитѣ нозе изъ улицитѣ. Цента окло градътъ са снѣ, вижда са за веѣки случай.

17-ий Февруарий заранта. Свикватъ са запаснитѣ и опълчението съ трѣба. Списъцитѣ, казватъ, болни воински началникъ недавалъ; арести; освобождения подѣ чества дума. Търсятъ телеграфния началникъ — той скритъ. Чиновницитѣ му, които го скриха отиватъ да си искатъ началника отъ Кръстева, той ги увѣрява, че той е избѣгалъ съ пощата — тѣ си излизатъ съ усмивка. Мисли са да са приготви почва за съпротивление, веселитѣ хора зеха да са смѣятъ, като наричаха преврата: „княжество Силистра съ главенъ градъ Калипетрово и лѣтенъ дворецъ Татарица;“ по-

сериознитѣ съжалеваха разноскитѣ на правителството и краката на солдатитѣ. Направи са опитъ да са кажатъ двѣ думи на единъ унтеръ-офицеритѣ — той са оказа нетрезвъ. Малкитѣ офицери гледаха на работата много весело — не съзнаха всичката длѣбочина на престѣпление. Кръстевъ и Арnaudовъ — напротивъ са виждаше, че са мечтаятъ за велики хора. Въобще никому са неискаше да вѣрва, се ще замириши на барутъ, при веичко че си играеха съ него.

У гражданитѣ още владѣе безмънието. Само единъ са бѣше затѣскалъ за групътъ си, когато очаквалъ съ пощата, че може да закъснѣе нѣколко минути и... да изгуби. Венчки други, съ исклучение на нѣколко единици, имаха за девизъ „рибата“, т. е. мълчанieto по отношение къмъ събитieto.

(Слѣдва)

КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ НА „МИСЪЛЪ“.

Г-ну Мутафову Варна. Испратения отъ Васъ Пощенскій записъ за 36 лѣва получихме, също и по-прѣдлиннитѣ 60 лѣва. — Благодаримъ ви; квитанциитѣ ще пратимъ.

Г-ну Ф. гъ Търново. За пѣсента — благодаримъ. Много добро дѣло правите като събирате народнитѣ умотворения. Колонитѣ на „Мисълъ“ сѣ винитѣ отворени за тѣхъ.

Г-ну Драг. въ? Въведенieto, като недовършено, а въ пѣлостъта като твърдѣ дълго — неможе ласа обнародва.

Не сѣ получили бройветѣ си отъ сп. „Мисълъ“ събдующитѣ г. г. абонати:

Въ гр. Айтосъ Поручикъ Кръстевъ 5-ий брой.
Въ „ Варна Капитанъ Караджовъ 6—7 брой.
Въ „ Лѣсковецъ Градинарек. Дружество 5-6 бр.
Въ „ „ „ Хр. Т. Х. Кочевъ 5 брой.
Въ „ Търново Читалището Надѣжда 7 брой.

Редакцията моли пощенскитѣ станции да взематъ нуждитѣ мѣрки за прекратяването на такива нередовности, ако тѣ сѣ у тѣхъ.

А Г. Г. спомоществователитѣ си молятъ да ни съобщаватъ адреситѣ си по-точно и ни извѣстятъ у време когато са премѣстятъ въ другъ градъ. Отъ администрацията списанието са испраца на времѣ веѣкимъ.

ОЗЪВЛЕНИЕ.

ВЕЧЕ СЕ ТУГЪ ПОДЪ ПЕЧАТЪ:

„Историята на отпаданieto на нидерландцитѣ отъ непанското владѣчество“.

отъ П. П. П. П. П.
Преведена отъ. Ив. Д-ва.

Книгата, която ще излъзе отъ 22 до 25 печатни коли, на 8-ни, ще струва само 3 лѣва.

Който записи 10 спомон и внесе стойността слѣдъ получаванieto на книгитѣ, една отъ тѣхъ ще има даромъ.

Който отъ абонатитѣ на „Мисълъ“ желаятъ, могатъ да заявятъ и при веѣки брой ще имъ са испрацатъ излъзлитѣ коли отъ книгата, исканията да са адресуватъ до редакцията на спис. „Мисълъ“ въ Силистра.